

Suvestinė redakcija nuo 2022-09-29

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2011, Nr. [109-5162](#), i. k. 1112080ISAK00IV-538

Nauja redakcija nuo 2022-03-01:

Nr. [IV-46](#), 2022-01-18, paskelbta TAR 2022-01-18, i. k. 2022-00691

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL PAVELDO TVARKYBOS REGLAMENTO PTR 2.13.01:2022 „ARCHEOLOGINIO KULTŪROS PAVELDO TVARKYBA“ PATVIRTINIMO

2011 m. rugpjūčio 16 d. Nr. IV-538

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 straipsnio 6 dalimi ir 23 straipsnio 1 dalies 3 punktu:

Tvirtinu Paveldo tvarkybos reglamentą PTR 2.13.01:2022 „Archeologinio kultūros paveldo tvarkyba“ (pridedama).

KULTŪROS MINISTRAS

ARŪNAS GELŪNAS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros
ministro
2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-
538
(Lietuvos Respublikos kultūros
ministro
2022 m. sausio 18 d. įsakymo Nr. ĮV-
46
redakcija)

**PAVELDO TVARKYBOS REGLAMENTAS PTR 2.13.01:2022
„ARCHEOLOGINIO KULTŪROS PAVELDO TVARKYBA“**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Paveldo tvarkybos reglamentas PTR 2.13.01:2022 „Archeologinio kultūros paveldo tvarkyba“ (toliau – Reglamentas) reglamentuoja archeologinių tyrimų privalomumo atvejus, archeologinių tyrimų projekto sudėtį ir rengimo tvarką, archeologinių tyrimų, archeologinio kultūros paveldo objektų ir vietovių (toliau – archeologinio paveldo) įvertinimo metodiką, archeologinių tyrimų ataskaitų ir pažymų rengimo, pateikimo, svarstymo ir apskundimo tvarką, archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmės pašalinimą, remontą, konservavimą, restauravimą, pritaikymą.

2. Reglamentas nereglamentuoja:

2.1. archeologinių radinių, perduodamų į muziejus, konservavimo ir restauravimo bei archeologinių radinių lauko konservavimo jų radimo vietoje (*in situ*);

2.2. potencialių archeologinių objektų ar vietovių įvertinimo metodinių reikalavimų;

2.3. leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos.

3. Teisę parengti archeologinio paveldo objektų tvarkybos darbų projektus, jų pakeitimo ir (ar) papildymo projektus, atlikti archeologinio paveldo objektų tvarkybą, paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, vadovauti tokiems darbams turi Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 23¹ straipsnyje nustatyta tvarka atestuotas specialistas arba Europos Sąjungos valstybės narės, Šveicarijos Konfederacijos arba valstybės, pasirašiusios Europos ekonominės erdvės sutartį, pilietis ir kitas fizinis asmuo, kuris naudojasi Europos Sąjungos teisės aktuose jam suteiktomis judėjimo valstybėse narėse teisėmis, pripažinus jo kilmės valstybėje turimą teisę atlikti šiame punkte nurodytą veiklą.

4. Leidimus atlikti archeologinius tyrimus (toliau – Leidimai) šio Reglamento 7 punkte numatytais atvejais išduoda Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos (toliau – Departamentas), vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu, Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašu. Draudžiama atlikti archeologinius tyrimus be Departamento išduoto leidimo.

**II SKYRIUS
SĄVOKOS**

5. Šiame Reglamente vartojamos sąvokos:

5.1. **Archeologinė struktūra** – archeologinių tyrimų metu aptinkamas uždaras archeologinis kompleksas arba neišimamas objektas.

5.2. **Archeologiniai žvalgymai** – archeologiniai tyrimai, atliekami siekiant surinkti duomenis apie archeologinio paveldo objektus jų plačiau netiriant (nekasant perkasų ir šurfų). Archeologiniams žvalgymams priklauso: žvalgymai, atliekami mechanizuotai kasant gruntą,

kuomet stebima, ar neatsidengia archeologinis sluoksnis, struktūros ar pavieniai radiniai; vizualiniai žemės paviršiaus žvalgymai, kuomet ieškoma žemės paviršiuje esančių archeologinių struktūrų, radinių ir antropogeninių reljefo formų; žvalgymai metalo ieškikliu, kuomet ieškoma ne tik žemės paviršiuje, bet ir giliau esančių radinių, kurie atidengiami kasant kasinius; žvalgymai gręžiniais ir kasiniais, kurie daromi siekiant minimaliai ardomaisiais metodais gauti duomenų apie vietovės stratigrafiją bei paimti grunto mėginius; į žmogaus veiklos pėdsakų paiešką orientuoti geofizikiniai tyrimai, kuomet žemės gelmės tiriamos nedestrukciniais metodais, pasitelkiant tam skirtus geofizikinius prietaisus. Archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami kaip savarankiški tyrimai arba kaip vienas iš žvalgomųjų ar detaliųjų archeologinių tyrimų etapų.

5.3. Archeologinio paveldo objektai – į Kultūros vertybių registrą (toliau – Registras) įrašytos praeities ūkinės ar gynybinės veiklos, gyvenamosios, laidojimo ar kulto vietos, po vandeniu ar iš dalies po vandeniu esantys objektai, kurių vienintelis arba vienas iš pagrindinių mokslinių duomenų šaltinių yra archeologiniai tyrimai ir radiniai.

5.4. Archeologinio paveldo vietovė – į Registrą įrašyta archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių turinti teritorija, kuri pasižymi istoriškai susiformavusiais ypatumais, visumos darna ir (ar) derme su gamtine aplinka ir kurioje yra kultūros paveldo objektų.

5.5. Archeologinis sluoksnis – iki 1800 m. susidariusio, moksliniu požiūriu vertingo kultūrinio sluoksnio (įskaitant ir suartą bei kitaip apardytą) dalis, kurioje aptinkama archeologinių radinių (išskyrus pavienius) arba struktūrų, o jo archeologiniai tyrimai arba jame esantys archeologiniai radiniai yra vienintelis arba vienas iš pagrindinių mokslinių duomenų šaltinių.

5.6. Archeologinių tyrimų ataskaita – mokslinis dokumentas, kuriame pagal šio Reglamentą reikalavimus tyrėjo pateikiamas archeologinių tyrimų duomenų rinkinys, rezultatai ir mokslinės išvados.

5.7. Archeologinius tyrimus atliekanti grupė – archeologiniuose tyrimuose numatantys dalyvauti atestuoti tyrėjai, kuriems vadovauja archeologinių tyrimų grupės vadovas, prašantis Departamento Leidimo.

5.8. Archeologinių tyrimų pažyma – tyrėjo parengtas dokumentas, kuriame glaustai ir apibendrintai pateikiami atliktų archeologinių tyrimų rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl tirtam objektui taikytinų kultūros paveldo apsaugos reikalavimų.

5.9. Detalieji archeologiniai tyrimai – ardomieji archeologiniai tyrimai, kuriais įvardijamose apimtyse siekiama ištirti ir surinkti išsamius duomenis apie tiriamus objektus.

5.10. Grafinė medžiaga – pagal archeologinių tyrimų rezultatus parengti brėžiniai (planai, pjūviai, schemas), piešiniai.

5.11. Įžemis – nuosėdinė uoliena, neturinti jokių archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių, kurioje ir giliau nėra tikimybės aptikti archeologinio sluoksnio, struktūrų ir radinių.

5.12. Ypatieji radiniai – radiniai, teikiantys esminę informaciją apie tiriamo objekto pobūdį, chronologiją ir kultūrinę vertę.

5.13. Judintas gruntas – perkasto, kasineto, suarto ar supiltinio grunto sluoksnis.

5.14. Kasinys – kastuvu arba mentele kasama iki 0,25 m² ploto iškasa žemės paviršiuje. Kasiniai gali būti kasami ten, kur tikimybė aptikti archeologinį sluoksnį yra nedidelė, taip pat vykdant žvalgymus su metalo ieškikliais.

5.15. Kontrolinė juosta – nuo 50 cm pločio laikinai paliekama nenukasta juosta perkasoje, reikalinga kultūrinio sluoksnio horizontams, stratigrafijai nustatyti ir matavimams atlikti.

5.16. Kultūrinio sluoksnio horizontas – kultūrinio sluoksnio dalis, esanti tam tikrame gylyje ar susidariusi tam tikru laiku; jų numeracija pradedama nuo viršutinio kultūrinio sluoksnio horizonto.

5.17. Kultūrinis sluoksnis – grunto sluoksnis, kuriame yra išlikusių žmogaus praeities veiklos pėdsakų.

5.18. **Masinė medžiaga** – archeologinių tyrimų metu gausiai randami archeologiniai radiniai, kurie nėra ypatingi radiniai.

5.19. **Nevertingi intarpai** – statiniai ar dariniai, iš esmės nederantys su autentiškomis archeologinio paveldo objekto dalimis ir elementais, pirmine ar istoriškai susiklosčiusia šio objekto paskirtimi, forma, naudotomis medžiagomis, konstrukcijomis, planu, atlikimo technologija, aplinka.

5.20. **Pavienis archeologinis radinys** – archeologinis radinys, nesudarantis aiškių kompleksų su kitais radiniais ir nepriklausantis išlikusioms ar suardytoms archeologinėms struktūroms. Pavieniais radiniais laikoma, kai archeologinių radinių tankis neviršija 1 radinio / 1 m² archeologinėse iškasose arba 3 radinių / 100 m² vizualiai sistemingai ne didesniais kaip 2 m pločio tarpais žvalgytame paviršiuje, esant 75–100 % paviršiaus matomumui. Urbanizuotose vietovėse (miestuose, miesteliuose, dvaruose, kaimuose) pavieniais archeologiniais radiniais laikomi ir ankstesnio laikotarpio radiniai, aptikti XIX–XXI a. susiformavusiuose supiltiniuose, dirbamos žemės ar parko sluoksniuose.

5.21. **Pavienė archeologinė struktūra** – į žemį įgilintas objektas ar kelių retai išsidėsčiusių tokių objektų grupė su archeologiniais radiniais užpilde.

5.22. **Paviršiaus matomumas** – vizualinio paviršiaus žvalgymo sąvoka, reiškianti augalijos neuždengto žemės paviršiaus santykį su visu žvalgomu paviršiumi, išreikštą procentais.

5.23. **Perkasa** – žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu kasamas archeologinių tyrimų plotas, didesnis už šurfą arba detaliųjų archeologinių tyrimų metu kasamas plotas.

5.24. **Šurfas** – žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu kasamas nuo 1 m² iki 9 m² dydžio stačiakampis plotas.

5.25. **Uždaras archeologinis kompleksas** – vienu arba panašiu laiku susidariusi archeologinių radinių sankaupa.

5.26. **Žemės judinimo darbai** – bet kokia žmogaus veikla, kai ardomas žemės ar vandens telkinio dugno paviršius ar po juo esantys grunto sluoksniai.

5.27. **Žvalgomieji archeologiniai tyrimai** – ardomieji archeologiniai tyrimai, kurių tikslas yra surinkti pirminę informaciją apie archeologinio paveldo objektą ar tam tikrą jo dalį, bet ne išsamiai ištirti apibrėžtą plotą. Šiais tyrimais siekiama nustatyti kultūrinio sluoksnio ar archeologinio paveldo objektų būklę (išlikimo laipsnį), archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, chronologiją, kultūrinio sluoksnio storį, jo paplitimą.

6. Kitos šiame Reglamente vartojamos sąvokos atitinka Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos statybų įstatyme, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme, Kultūros paveldo statinio projekto ekspertizės atlikimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. D1-279/IV-233 „Dėl Kultūros paveldo statinio projekto ekspertizės atlikimo taisyklių patvirtinimo“, paveldo tvarkybos reglamentuose: PTR 3.06.01:2007 „Kultūros paveldo tvarkybos darbų projektų rengimo taisyklės“, PTR 3.03.01:2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų projekto ar tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės atlikimo taisyklės“, PTR 3.04.01:2005 „Leidimų atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus išdavimo taisyklės“, statybos techniniuose reglamentuose: STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“, STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“, STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“ vartojamas sąvokas.

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PRIVALOMUMO ATVEJAI

7. Archeologiniai tyrimai privalomi, kai:

7.1. mokslo ar paveldosaugos tikslais reikia ištirti žemėje, po vandeniu ar iš dalies po vandeniu esančius archeologinio ar povandeninio vertingųjų savybių pobūdžio objektus ir surinkti informaciją apie išlikusias, pakitusias ar prarastas tiriamo objekto archeologinio ar povandeninio pobūdžio vertingąsias savybes, nustatyti tiriamo objekto istorinę raidą patvirtinančius faktus, juos apibendrinti ir dokumentuoti;

7.2. iš viso nėra ar trūksta papildomos informacijos apie archeologinį paveldą ar nekilnojamųjų kultūros vertybių archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, siekiama aptikti naujus archeologinius objektus, juos lokalizuoti, nustatyti kultūrinio sluoksnio ar archeologinių objektų būklę (išlikimo laipsnį), chronologiją, archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes, kultūrinio sluoksnio storį, archeologinę vertę, jo paplitimo ir archeologinių objektų teritorijų ar apsaugos zonų ribas;

7.3. reikia pagrįsti tvarkybos, statybos ar kraštotvarkos darbų projektus kultūros paveldo objektuose, šių objektų ir kultūros paveldo vietovių teritorijose (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė – taip pat ir kultūros paveldo objektų bei kultūros paveldo vietovių apsaugos zonose);

7.4. atliekant tvarkybos ar statybos darbus aptinkamos archeologinio pobūdžio vertingosios savybės arba turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo ar sužalojimo tikimybė;

7.5. atliekant atranką dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė) ir vertinant planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai;

7.6. teritorijose, kuriose pagal bendrojo ar specialiojo planavimo dokumentų sprendinius išskirtuose plotuose numatyta galimybė keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį iš žemės ar miškų ūkio paskirties į kitą bei leistina naujų statinių statyba (jei turimais duomenimis pagrindžiama archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių buvimo tikimybė) arba kai būtina pagrįsti žemės ūkio, miškų ūkio ir konservacinės paskirties žemėje buvusio užstatymo ar vykdytos veiklos faktą. Šiuo atveju archeologiniai tyrimai turi būti atlikti iki teritorijų planavimo dokumento, kuriame numatoma keisti žemės sklypo pagrindinę naudojimo paskirtį, patvirtinimo arba iki sprendimo pakeisti žemės sklypo pagrindinę naudojimo paskirtį pagal patvirtintus teritorijų planavimo dokumentus priėmimo, arba iki sprendimo išduoti leidimą statyti naują ar rekonstruoti statinį priėmimo, arba iki sprendimo pritarti statinio projektui priėmimo;

7.7. numatoma vykdyti žemės judinimo darbus XIX–XX amžiuje vykusių pasipriešinimų ar ginkluotų konfliktų (karų, sukilimų ar pan.), įvykio ar objekto (žudynių, žūties, mūšių, stovyklų, slėptuvių, memorialinių sodybų, bunkerių, apkasų ar pan.) vietose, šių konfliktų metu nužudytų ar žuvusių asmenų, rezistentų ar kitų asmenų, nužudytų okupacinių režimų metu, palaidojimo ar užkasimo vietose, į Registrą įrašytose neveikiančiose ar riboto naudojimo kapinėse esančių kapų vietose ar karių kapinėse esančių kapų vietose;

7.8. numatoma vykdyti didelės apimties žemės judinimo darbus (rengti karjerus, kasti tvenkinius, tiesti susisiekimo komunikacijas, inžinerinius tinklus bei statyti jiems funkcionuoti būtinus statinius ir kt.), keičiančius reljefą daugiau nei 1 ha plote.

8. Draudžiama naudojantis metalo iešikliais arba bet kokia kita paieškos įranga ieškoti Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 3 straipsnyje nurodytų kultūros objektų nekilnojamojo kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose, kultūros paveldo vietovėse, išskyrus atvejus, kai vykdomi archeologiniai tyrimai.

IV SKYRIUS

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PROJEKTO SUDĖTIS IR RENGIMO TVARKA

9. Archeologiniai tyrimai vykdomi pagal archeologinių tyrimų projektus, jų pakeitimo ir (ar) papildymo projektus. Juos rengia ir Departamentui teikia tyrėjas, kuris Reglamente nustatytais atvejais ir tvarka yra atsiskaitęs už atliktus archeologinius tyrimus ir sutvarkęs anksčiau atliktų archeologinių tyrimų vietą bei vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18¹ straipsnio 4 dalies nuostatomis ir kultūros ministro nustatyta tvarka yra perdavęs muziejams ar specializuotoms saugykloms archeologinių tyrimų metu surastus archeologinius radinius.

10. Archeologinių tyrimų projektas susideda iš:

10.1. titulinio lapo, kuriame nurodoma:

10.1.1. archeologinių tyrimų projekto pavadinimas: objekto pavadinimas, unikalus kodas Registre, šių tyrimų vietos adresas, numatomų atlikti archeologinių tyrimų pobūdis;

10.1.2. archeologinių tyrimų projektą rengusio tyrėjo vardas, pavardė;

10.1.3. numatomų atlikti archeologinių tyrimų užsakovo pavadinimas arba fizinio asmens vardas ir pavardė, adresas (fizinio asmens – jei sutiko pranešti), su užsakovu archeologinių tyrimų atlikimo sutartį sudariusio juridinio asmens pavadinimas;

10.1.4. archeologinių tyrimų projekto parengimo data;

10.2. aiškinamojo rašto, kuriame nurodomi archeologinių tyrimų tikslai, pagrindžiamas tyrimų pobūdžio pasirinkimas (būtina atsižvelgti į anksčiau atliktų archeologinių tyrimų duomenis, senamiesčiuose – su sklypu ir gretimais jam sklypais susijusius duomenis), archeologinių tyrimų metodai ir apimtys (bendras numatomas ištirti plotas, numatomų tirti vietų kiekis, dydis, gylis, išdėstymas), numatomos tyrimų pradžios ir pabaigos datos, trumpai apžvelgiami anksčiau numatomame tirti objekte (senamiesčiuose – sklype ir jam gretimuose sklypuose) atlikti archeologiniai tyrimai (kas, kada tyrė, kokie rezultatai), su Lietuvos koordinatų sistema susieti dabartiniai ir istoriniai kartografiniai duomenys. Papildomai gali būti pateikiama archyvinės archeologinės ir istorinės medžiagos analizė, šiuolaikinių ir istorinių (ankstesnių nei jų naujausia versija) žemėlapių, planų, taip pat geomorfologinių žemėlapių, ortofotonuotraukų ir aerofotonuotraukų, žemės paviršiaus lazerinio skenavimo (LIDAR) ir kitokių duomenų analizė, buvusių vandens telkinių identifikavimas ir lokalizacija;

10.3. grafinės dalies, kuri susideda iš kultūros paveldo objekto ir (ar) vietovės teritorijos plano arba planų, kurių vienas parengtas naujausios ortofotografijos pagrindu, su tiksliai atvaizduotomis ankstesnių ir numatomų archeologinių tyrimų vietomis. Pirmaisiais detaliųjų archeologinių tyrimų metais (jei tas pats archeologinio paveldo objektas bus tiriamas daugiau kaip vienerius metus) pateikiamas tiramos vietos topografinis planas. Planų mastelis pasirenkamas taip, kad pavaizduoti objektai būtų aiškiai įžiūrimi;

10.4. archeologinio paveldo objekto būklės fotofiksacijos (ne senesnių nei 2 mėnesių) prieš archeologinių tyrimų pradžią.

11. Archeologinių tyrimų projektas turi būti pasirašytas šių tyrimų grupės vadovo ir narių, jeigu tokia grupė yra sudaroma.

12. Archeologinių tyrimų projektas turi būti patvirtintas archeologinių tyrimų projekto tituliname lape archeologinių tyrimų užsakovo arba jo atstovo tvirtinimo žyma ir parašu, šalia parašo nurodant patvirtinimo datą. Archeologinių tyrimų projekto, teikiamo pakartotinam svarstymui, korektūros taip pat turi būti suderinamos su užsakovu. Pakoreguotas archeologinių tyrimų projektas pakartotinai turi būti patvirtintas užsakovo arba jo atstovo tvirtinimo žyma ir parašu, šalia parašo nurodant patvirtinimo datą.

13. Archeologinių tyrimų projektas, jo pakeitimo ir (ar) papildymo projektas Departamentui teikiamas Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Archeologinių tyrimų projektų paveldosaugos (specialioji) ekspertizė neatliekama.

V SKYRIUS

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ, ARCHEOLOGINIO PAVELDO ĮVERTINIMO METODIKA

14. Archeologiniai tyrimai pagal pobūdį skirstomi į žvalgomuosius archeologinius tyrimus, detaliuosius archeologinius tyrimus ir archeologinius žvalgymus, kuriems yra nustatomi bendrieji ir specialieji archeologinių tyrimų metodiniai reikalavimai, išskyrus povandeninius archeologinius tyrimus, kuriems metodiniai reikalavimai yra nustatyti Reglamento 22 punkte.

15. Bendrieji archeologinių tyrimų metodiniai reikalavimai:

15.1. tyrėjo ar archeologinių tyrimų grupės narių techninis pasirengimas atlikti archeologinius tyrimus turi užtikrinti, kad bus pasiekti pagrindiniai šių tyrimų tikslai bei laikomasi darbų saugos reikalavimų:

15.1.1. kiek įmanoma išsamiau užfiksuotos atidengtos nekilnojamosios kultūros vertybės vertingosios savybės;

15.1.2. užfiksuoti ir surinkti radiniai, paimti mėginiai laboratoriniams tyrimams;

15.1.3. konservuoti lauko sąlygomis archeologiniai radiniai, jeigu tai apsprendžia aptiktų radinių specifiška ir jų būklė;

15.1.4. užtikrinti, kad neužgriūtų žemė, statinių dalys, į perkasą ar šurfą nepatektų transporto priemonės ir negręstų kitokio pobūdžio pavojai žmonių saugai ir sveikatai. Esant būtinybei ir atsižvelgus į teisės aktų reikalavimus, archeologinių tyrimų vieta turi būti aptveriamą ir užtikrinamą, kad į tyrimų vietą nepatektų pašaliniai asmenys. Spręsdamas šias problemas, tyrėjas turi bendradarbiauti su atitinkamomis valstybės ir savivaldybių institucijomis, archeologinio paveldo objekto valdytoju ir archeologinių tyrimų užsakovu;

15.2. tyrėjas iki archeologinių radinių perdavimo muziejams ar specializuotoms saugykloms turi užtikrinti jų išlikimą ir saugumą;

15.3. tyrėjas, rengdamas archeologinių tyrimų projektą, nustato archeologinių tyrimų pobūdį ir tiksliai tyrimų vietas. Mokslinė archeologijos komisija (toliau – Komisija), remiantis Reglamente nustatytais reikalavimais, gali įpareigoti tyrėją pakeisti tyrimų pobūdį, metodiką ir (ar) tyrimų vietas, jei tai būtina siekiant kuo kokybiškiau ir efektyviau ištirti bei apsaugoti archeologijos paveldo objektą, aptikti potencialų archeologijos objektą ar vietovę. Esant tęstiniams archeologiniams tyrimams, visas vėliau tiriamas vietas rekomenduojama šlieti vieną prie kitos, jeigu tai neprieštarauja tyrimų tikslams ir netrukdo esama objekto būklė. Laikotarpyje nuo Leidimo išdavimo iki archeologinių tyrimų pradžios esmingai pasikeitus šių tyrimų vietai, ją smarkiai sužalojus ar sunaikinus, tyrėjas apie tai turi informuoti Departamentą ir numatytų tyrimų nevykdyti, kol bus priimtas sprendimas dėl žalos įvertinimo ir (ar) atkūrimo būdų bei aprobuotas archeologinių tyrimų projekto papildymas / pakeitimas jame nurodant esamą situaciją;

15.4. archeologinių tyrimų metu privalu daryti ir fiksuoti visų archeologinių struktūrų, įtvirtinimų, pilkapių sampilų, archeologinių perkasų ir šurfų su archeologiniu sluoksniu sienelių pjūvius. Jei sudėtingos stratigrafijos objektai tiriami didesnėmis perkasomis, jose fiksuojami papildomi pjūviai kontrolinėse juostose. Kontrolinių juostų tankumas ir kryptis pasirenkami taip, kad užtikrintų detalų stratigrafijos atkūrimą – atskleistų atskirų sluoksnių konfigūraciją ir tarpusavio santykį, taip pat sluoksnių ir archeologinių struktūrų tarpusavio santykį;

15.5. perkasos ir šurfai matomų natūralių išorinių ribų neturinčiuose archeologinio paveldo objektuose kraštinėmis orientuojami pagal pasaulio šalis, tokias ribas turinčiuose – pagal jas arba atsižvelgiant į numatomų žemės judinimo darbų plotų, trasų kryptį. Tyrimų metu nustačius archeologinių struktūrų orientacijos dėsningumus, perkasos ir šurfai gali būti orientuojami atsižvelgiant į juos;

15.6. perkasos ir šurfai kasami stačiakampio formos, jų plotis negali būti mažesnis nei 1 m, išskyrus tuos atvejus, kai tiriamą plotą riboja natūralios kliūtys arba statiniai. Perkasos ir šurfai šlaituose kasami statmenai šlaitams, išskyrus juose aptiktų struktūrų

atidengimą ir įrengiamų infrastruktūros objektų vietose, kurios apsprendžia kitokią tiriamų vietų orientaciją ir matmenis;

15.7. visi archeologiniai tyrimai nesuardytų archeologinių struktūrų ar archeologinio sluoksnio lygyje atliekami rankiniu būdu. Nesuardytas archeologinis sluoksnis (išskyrus aptinkamas griuvenas), taip pat ir iš įgilintų archeologinių struktūrų, privalo būti sijoamas arba plaunamas per ne didesnės kaip 5 mm akies sietus. Jeigu dėl grunto savybių siojimas ar plovimas yra neefektyvus, sluoksnis preparuojamas rankiniais įrankiais – skutamas ne storesniais kaip 2 cm sluoksneliais. Tiriant metalų atsiradimo laikotarpio ir vėlesnius archeologinio paveldo objektus, naudojami metalo iešikliai;

15.8. kasinius leidžiama kasti:

15.8.1. žvalgant metalo iešikliu – tokiu atveju kasiniai kasami ne giliau nei viršutinis dirvožemio sluoksnis (armuo, miškožemis), o jų padėtis ir stratigrafijos dokumentacija nėra būtina;

15.8.2. norint pažinti vietovės stratigrafiją tose vietose, kuriose nėra žinoma apie archeologinio sluoksnio egzistavimą ir jo buvimo tikimybė yra nedidelė – tokiu atveju jų padėtis ir stratigrafija dokumentuojama taip pat, kaip ir šurfų, o pjūvis nuvalomas ir fotografuojamas tik kasiniuose su archeologiniais radiniais, taip pat tik charakteringos stratigrafijos kasiniuose;

15.8.3. ieškant archeologinio sluoksnio ir radinių tose vietose, kur nežinoma apie archeologinio paveldo objektų egzistavimą ir tik mokslinio archeologinių objektų pažinimo tikslais vykdomuose archeologiniuose tyrimuose arba žvalgant didelių infrastruktūros ir gavybos plėtros objektų teritorijas. Tokiu atveju kasiniai kasami visas iškastas žemes siojant per ne daugiau kaip 5 mm dydžio akies sieta (jeigu grunto savybės yra netinkamos ji sijoti, kasiniai kasami mentelėmis). Kasinių padėtis ir stratigrafija dokumentuojama taip pat, kaip ir šurfų, o pjūvis nuvalomas ir fotografuojamas tik kasiniuose su archeologiniais radiniais ir archeologiniu sluoksniu, taip pat charakteringos stratigrafijos kasiniuose;

15.9. siekiant nustatyti paleoreljefą, surinkti duomenis apie archeologines įgilintas struktūras, architektūrines struktūras, patikslinti buvusių statinių liekanų paplitimą, tiksliau juos lokalizuoti arba kai negalima vykdyti ardomųjų archeologinių tyrimų (senųjų žydų kapinėse ir panašiais atvejais), archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami geofizikinių tyrimų metodais;

15.10. mechanizuotai leidžiama kasti XIX–XXI a. kultūrinius sluoksnius (išskyrus tuos atvejus, kai XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai yra archeologinių tyrimų objektas), taip pat kitus perkasto, kasineto, supiltinio ar natūraliai susiformavusio grunto sluoksnius, kuriuose nėra išlikę archeologinio pobūdžio vertingųjų savybių arba yra tik pavienių archeologinių radinių. Tokio grunto sluoksnių buvimas ir leidžiamo mechanizuoto kasimo gylis nustatomas atlikus žvalgomuosius archeologinius tyrimus ir nurodomas archeologinių tyrimų projekte. Prieš mechanizuoto kasimo darbų pradžią turi būti surinkti žemės paviršiuje esantys archeologiniai radiniai, taip pat archeologiniai radiniai turi būti renkami ir iš mechanizuotai iškasto grunto tyrimų ar jo sandėliavimo vietose. Leidžiama mechanizuotai pašalinti iš perkasų ir šurfų archeologinių tyrimų metu iškastą gruntą;

15.11. kultūrinis sluoksnis tiriamas pagal natūraliai susiklosčiusius jo horizontus. Tyrėjo nuožiūra tiriamas kultūrinis sluoksnis gali būti dirbtinai skaidomas į reikiamą skaičių horizontų. Aptikti radiniai ir archeologinės struktūros bei kitokie uždari archeologiniai kompleksai, fiksuojami pagal tirtus kultūrinio sluoksnio horizontus, turi būti aiškiai susieti su stratigrafija. Archeologinės struktūros fiksuojamos naudojant matavimo priemonės centimetro tikslumu. Archeologinių tyrimų metu privaloma atlikti jų etapų, aptiktų archeologinių struktūrų, objektų, šurfų ir perkasų bei jų sienelių pjūvių, įžemio fotofiksaciją. Jei į tyrimų vietą patenka daugiau nei pusė aptiktos struktūros ar palaidojimo, jis ištiriamas visas;

15.12. archeologinių tyrimų metu:

15.12.1. aptinkami ypatieji radiniai fiksuojami naudojant matavimo priemonės individualiai, pateikiant koordinates ir altitudes Lietuvos koordinatinių ir aukščių sistemose

centimetro tikslumu bei nurodant stratigrafinį sluoksnį, o kiti radiniai pagal šurfe ar perkasoje tyrėjo sudarytą kvadratų sistemą kvadrato tikslumu horizontais, ne storesniais nei 20 cm, nurodant stratigrafinį sluoksnį. Kvadratai turi būti 0,25 m² arba 1 m² dydžio;

15.12.2. būtina surinkti visus archeologinę vertę turinčius radinius (akmens, metalo, stiklo, keramikos, medžio, odos ir kt.), osteologinę medžiagą, išskyrus Reglamento 15.14 papunktyje nurodytus atvejus;

15.12.3. būtina paimti grunto mėginius archeobotaniniams tyrimams iš visų uždarytų archeologinių kompleksų ir uždarytų archeologinių struktūrų (tokių kaip buitinės duobės, latrinos, ugniavietės, krosnys ir pan.), taip pat iš degėsingų ir (ar) permirkusių sluoksnių, datuojamų iki XV a. imtinai, taip pat iš charakteringų vėlesnio (iki 1800 m.) laikotarpio uždarytų archeologinių kompleksų (ne mažiau kaip po 20 l, iš mažesnio tūrio struktūrų paimamas visas užpildas). Archeobotaninės liekanos (išskyrus iš permirkusių sluoksnių), prieš perduodant jas mokslinių tyrimų institucijoms ar specialistams, gali būti atskiriamos nuo grunto flotacijos metodu, naudojant ne didesnės kaip 0,5 mm akies sietą;

15.12.4. surinkta osteologinė ir archeobotaninė medžiaga perduodama ištyrimui biomedicinos studijų krypties (antropologinė medžiaga) ir veterinarinės medicinos studijų krypties (zooarcheologinė medžiaga) arba bioarcheologijos (antropologinė, archeobotaninė, zooarcheologinė medžiaga) specialistams;

15.12.5. masinė medžiaga renkama visa, atrenkama tik vėliau, ją aprašius. Aptiktos gausios masinės medžiagos (keramikos, statybinių detalių, gamybos atliekų ir pan.) atrankos kriterijai turi būti aiškiai įvardyti archeologinių tyrimų ataskaitoje ir taikomi tik tam konkrečiam tyrimui. Tyrėjas surastus archeologinius radinius perduoda į muziejus ir (ar) specializuotas saugyklas, vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ĮV-66 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklių patvirtinimo“. Masiniai radiniai, raštiškai muziejams atsisakius juos priimti, gali būti užkasami toje tirtų archeologinio paveldo objekto teritorijos vietoje, kurioje jiems mažiausiai grėstų sunaikinimo pavojus, prieš tai juos nufotografavus, o užkasimo vietą pažymint plane ir nurodant archeologinių tyrimų ataskaitoje (toliau – ataskaita), arba perduodami objekto valdytojui pasirašant perdavimo-priėmimo aktą, jame valdytojui įsipareigojant sudaryti galimybes mokslininkams, tyrėjams ar kitiems suinteresuotiems asmenims susipažinti su radiniais. Sprendimą dėl masinių radinių, kuriuos atsisakė priimti muziejai, archeologinio paveldo objekto valdytojas ir kuriuos užkasti tirtų archeologinio paveldo objekto teritorijoje nėra galimybių, per 1 mėnesį nuo tyrėjo prašymo gavimo dienos priima Departamento direktoriaus įsakymu sudaryta iš Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Departamento valstybės tarnautojų, tyrėjo ir kitų suinteresuotų fizinių ir (ar) juridinių asmenų sudaryta 5 narių komisija;

15.13. aptikus iki XX a. datuojamas architektūrines struktūras (medžio, mūro ir pan.), grindinių liekanas, atliekami architektūriniai tyrimai. Architektūros tyrimus atlieka kultūros ministro nustatyta tvarka atestuoti architektūrinių tyrimų specializacijos specialistai. Ar archeologinių tyrimų metu aptiktos statinių (medžio, mūro ir pan.) liekanos yra kultūros paveldo objekto, ar vietovės vertingosios savybės ir turi būti išsaugojamos vietoje (*in situ*), nustato nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, remdamosi specialistų tyrimų išvadomis;

15.14. atkastuose XVIII–XX a. kapuose esančių, taip pat bažnyčių pamatų tvarkymo metu aptiktų palaikų, karstų bei įkapių, nesant būtinybės, neardyti, o juos užfiksavus vėl užkasti;

15.15. prieš numatant vykdyti pokario ginkluoto pasipriešinimo dalyvių žuvimo, užkasimo, palaidojimo ir kitas vietas, kuriose yra tikimybė aptikti jų palaikus, būtina įvertinti istorinius duomenis. Aptikus menamus pokario ginkluoto pasipriešinimo dalyvių palaikus,

privaloma paimti mėginius asmenybės identifikavimo kompleksiniams tyrimams (DNR tyrimams).

16. Tirtos vietos (išskyrus povandeninių archeologinių tyrimų vietas), užbaigus archeologinius tyrimus, užpilamos (galima mechanizuotai) ir sutvarkomos, atstatant iki tol buvusį išorinį vaizdą (tirtas pilkapių dalis, pylimus, kitokias išoriškai matomas archeologinio paveldo objekto formas). Sutvarkyta tirta archeologinio paveldo objekto vieta nufotografuojama. Informacija apie tirtą objekto sutvarkymą ir sutvarkytos vietos nuotraukos pateikiamos ataskaitoje.

17. Neužpilti ištirtų vietų leidžiama tik tada, kai iškart po archeologinių tyrimų jose numatomi atlikti tvarkybos, statybos, kraštotvarkos ar tvarkomieji paveldosaugos darbai. Tokiu atveju archeologinio paveldo objekto tirtų vietų perdavimas toliau šiuos darbus vykdysiančiam juridiniam ar fiziniam asmeniui įforminamas aktu, parengtu laikantis Dokumentų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 „Dėl dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“, reikalavimų, kurių pasirašo tyrėjas, objekto valdytojas ir Departamento atitinkamo teritorinio skyriaus atstovas. Prie aktų pridedama neužpiltų archeologinių tyrimų vietų nuotraukos ir situacijos planas.

18. Antropologinius, zooarcheologinius ir archeobotaninius tyrimus atlikę specialistai, nurodydami atrankos kriterijus, nustato tirtos medžiagos mokslinę vertę ir priima sprendimą dėl jos perdavimo, perlaidojimo ar užkasimo. Ištirtą mokslškai vertingą medžiagą tyrėjas perduoda tolesniam saugojimui mokslinių tyrimų institucijoms, specializuotoms saugykloms arba muziejams, turintiems sąlygas ją saugoti. Mokslškai nevertinga bioarcheologinė medžiaga gali būti perlaidojama (antropologinė medžiaga) arba užkasama (zooarcheologinė medžiaga) ištirtose archeologinių tyrimų vietose, o jeigu nėra galimybių – tirta archeologinio paveldo objekto teritorijoje, palaidojimo ar užkasimo vietą nurodant ataskaitoje. Nesant galimybės užkasti ištirtose vietose ar tirta archeologinio paveldo objekto teritorijoje, sprendimas dėl osteologinės medžiagos priimamas Reglamento 15.12.5 papunktyje nustatyta tvarka.

19. Specialieji žvalgomųjų archeologinių tyrimų metodiniai reikalavimai:

19.1. žvalgomųjų archeologinių tyrimų apimtys nustatomos atsižvelgiant į žvalgomųjų archeologinių tyrimų tikslus, nurodytus Reglamento 19.2 ir 19.3 papunkčiuose, numanomų aptikti archeologinių objektų pobūdį, dydį, vertingųjų savybių buvimo tikimybę;

19.2. jei žvalgomųjų archeologinių tyrimų tikslas yra surasti nežinomus archeologinius objektus, žvalgomieji archeologiniai tyrimai yra vykdomi:

19.2.1. esamų ar spėjamų archeologinių objektų aplinkoje, jeigu dėl menko paviršiaus matomumo prieš tai nebuvo įmanoma atlikti vizualinio paviršiaus žvalgymo (šurfais arba perkasomis turi būti ištiriamas ne mažiau nei 1% būsimų darbų ar projekto aprėpiamos teritorijos);

19.2.2. iki XX a. susiformavusių esamų arba buvusių vandens telkinių krantuose ir priekrantėse iki 200 m atstumu nuo kranto linijos į sausumos pusę ir iki 50 m atstumu nuo buvusio vandens telkinio kranto linijos į duburio pusę (šurfais arba perkasomis turi būti ištiriamas ne mažiau nei 1% būsimų darbų ar projekto aprėpiamos teritorijos);

19.2.3. pavienių archeologinių radinių vietose;

19.3. jei žvalgomųjų archeologinių tyrimų tikslas susijęs su siekiu įsitikinti, ar archeologinio paveldo objekto ar vietovės teritorijoje, jų apsaugos zonoje nėra archeologinio sluoksnio ir struktūrų (būsimų žemės judinimo darbų vietoje ar pagrindžiant nekilnojamosios kultūros vertybės, jos teritorijos dalies išbraukimą iš Registro), tokių tyrimų metodikai ir apimtims taikomi šie reikalavimai:

19.3.1. šurfais arba perkasomis turi būti ištiriamas ne mažiau nei 1 % sklypo (sklypo, patenkančio į kultūros paveldo objekto ar vietovės teritoriją ir (ar) apsaugos nuo fizinio poveikio pozonį, dalies) teritorijos, tiesiniuose iki 5 m pločio objektuose perkasos arba šurfai tiriami ne rečiau nei kas 20 m, prieš tai atlikus vizualinį paviršiaus žvalgymą;

19.3.2. archeologinio paveldo objekto ar vietovės teritorijoje šurfais arba perkasomis ištyrus 1 % teritorijos ir neaptikus archeologinio sluoksnio ir struktūrų, tose vietose, kur yra tikimybė identifikuoti senovės gyvenvietes, kapinynus, pilkapius su neišlikusiais sampilais ar kitus objektus, kurių radinių ir struktūrų tankumas gali būti nedidelis, archeologiniai tyrimai tęsiami žvalgant žemės judinimo darbų vietas.

19.4. žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu iki įžemio kasami nuo 1 m² iki 9 m² dydžio stačiakampiai šurfai ar 10–25 m² perkastos. Perkastos plotis formuojamas ne mažesnis kaip 1 m, išskyrus tuos atvejus, kai senųjų miestų (miestelių) vietose ir jų priemiesčiuose, etnokultūriniuose kaimuose šurfų ir perkasų plotis, ilgis ir gylis apribojami esamų pastatų, infrastruktūros objektų;

19.5. šurfu aptikus kapą, turi būti ištiriamas visas kapas, o tolesni žvalgomieji archeologiniai tyrimai vykdomi kasant perkastas;

19.6. kapinėse (esamose ar buvusiose), kapinyuose, pilkapiuose, piliakalniuose (išskyrus pagal tvarkybos projektus vykdomus infrastruktūros ir pritaikymo darbus), įtvirtinimuose žvalgomuosius archeologinius tyrimus vykdyti šurfais draudžiama, jie vykdomi kasant perkastas. Kapinėse (esamose ar buvusiose), kapinyuose, perkasų plotis turi būti ne mažesnis nei 2 m, išskyrus šio Reglamento 19.7 papunktyje nurodytus atvejus;

19.7. XIX–XX a. žmonių palaikų, numatytų Reglamento 7.7 papunktyje, ekshumavimo vietose perkastos dydis gali atitikti pavienių palaidojimų, t. y. kapo duobės dydį, masinio palaidojimo vietose – kapavietės duobės dydį.

20. Specialieji detaliųjų archeologinių tyrimų metodiniai reikalavimai:

20.1. tarp naujai tiriamų ir anksčiau tirtų plotų bei tarp naujai tiriamų ir suardytų vietų perkastos jungiamos viena prie kitos, išskyrus šio Reglamento 7.7 ir 19.4 papunkčiuose numatytus atvejus. Jei nėra galimybių perkasų jungti viena prie kitos, gali būti paliekami didesni nei 3 metrų tarpai, o mažesni nei 3 m tarpai turi būti ištiriami;

20.2. išpjovas būtina daryti, kai į tiriamą perkasą patenka daugiau kaip pusė pastato, kapo, duobės ar kitokio uždaro archeologinio komplekso ir jeigu ateityje nebus galimybių šį objektą tirti plačiau;

20.3. draudžiama palikti neištirtas kontrolines juostas, nutraukti archeologinius tyrimus neiškasus iki įžemio (išskyrus Reglamento 15.14 papunktyje numatytus atvejus), dalinai ištirti kapą, išskyrus atskirus konkrečius atvejus, kai tai padaryti trukdo atkastos buvusių ar esamų statinių dalys, tyrimų metu aptikti įvairūs inžineriniai statiniai, vertingi želdiniai ir kitos objektyvios priežastys, kurių pašalinimo sąnaudos būtų nelyginamai didesnės už tyrimų metu gautą naudą;

20.4. kapinyuose, senovės gyvenvietėse, piliakalnių aikštelėse ir šventvietėse kasamų perkasų dydis negali būti mažesnis nei 10 m², senovės gyvenvietėse, piliakalnių aikštelėse ir šventvietėse perkastos plotis negali būti mažesnis kaip 2 m. Užstatytose senųjų miestų (miestelių) vietose ir jų priemiesčiuose vietose ir kitų archeologinių objektų teritorijose ir pastatų viduje mažesni nei nurodyta perkasų dydį gali sąlygoti esami statiniai, želdiniai. Mažesni negu nurodytų minimalių perkasų dydžių archeologiniai objektai ištiriami viena perkasa, prireikęs padarant pjūvį;

20.5. atskiras pilkapis ištiriamas visas su prie pagrindo esančiais grioviais, duobėmis ir kitais išorėje matomais įrenginiais, pradedant perkastos ribą ne arčiau kaip 1 m į išorę nuo jų išorinio krašto. Tiriant greta (iki 10 m atstumu) esančius pilkapius, ištiriamas ir plotas tarp jų;

20.6. privaloma datuoti visas archeologines struktūras ir visus archeologinio sluoksnio horizontus kaip įmanoma tiksliau, nesant pakankamo tipologinio tikslumo diagnostinių radinių – radiokarboniniu (¹⁴C) metodu arba dendrochronologiniu metodu;

20.7. iki XV a. imtinai datuojamuose archeologiniuose objektuose, kuriuose išlikusi permirkusi mediena, jei medžiaga yra tinkama, privaloma atlikti archeologinio objekto datavimui svarbių medinių archeologinių dirbinių ir konstrukcijų anatominę rūšinę ir medinių konstrukcijų dendrochronologinę analizę.

21. Specialieji archeologinių žvalgymų metodiniai reikalavimai:

21.1. Archeologiniai žvalgymai gali būti atliekami:

21.1.1. žemės darbų (kasimo, kietų dangų įrengimo, remonto, inžinerinių tinklų avarijos ir pan.) vietose, kai gruntas judinamas iki 50 cm gylyje nuo esamo žemės (ne kietų dangų) paviršiaus arba kasant iki esamų inžinerinių tinklų gylio. Jeigu tokių archeologinių žvalgymų metu aptinkamas archeologinis sluoksnis, turi būti atliekami žvalgomieji arba detalieji archeologiniai tyrimai;

21.1.2. vykdant rūšių ir kitokių požeminių patalpų valymo darbus, kai pagal turimus duomenis nekeičiami esami ar ankstesni kaip XIX a. grindų lygiai;

21.1.3. XIX–XX a. statinių pamatų atkasimo vietose, ne platesniame nei 1 m plotyje nuo pamato. Jeigu tokių archeologinių žvalgymų metu aptinkamas archeologinis sluoksnis, turi būti atliekami detalieji archeologiniai tyrimai;

21.1.4. siekiant surasti iki tol nežinomus archeologinio paveldo objektus;

21.1.5. mokslinio archeologinių objektų pažinimo tikslais;

21.1.6. infrastruktūros ir gavybos plėtos teritorijų vietose, kur yra geras (daugiau nei 75 %) paviršiaus matomumas. Tokiu atveju vykdomas vizualinis paviršiaus žvalgymas. Jis atliekamas tik ne vegetaciniu periodu, esant geram paviršiaus matomumui arba žvalgoma teritorija yra specialiai suariama. Plotuose, kuriuose žemės paviršiaus matomumas yra didesnis negu 25 %, vykdomas sistemingas vizualinis paviršiaus žvalgymas, tarp žvalgytojų trajektorijų išlaikant ne didesnius kaip 10 m tarpus. Žvalgytojų trajektorijos, skirtingo paviršiaus matomumo plotai ir žvalgymų metu aptikti archeologiniai radiniai arba archeologinės struktūros turi būti dokumentuoti individualiai metriniais tikslumu naudojant rankinius GNSS imtuvus arba tikslesnę matavimo įrangą. Aptikus archeologinį pavienį radinį ar jų sankaupą, ne mažesniu kaip 50 m atstumu aplink radinius turi būti atliktas vizualinis paviršiaus žvalgymas, išlaikant ne mažesnius kaip 2 m tarpus tarp žvalgytojų trajektorijų.

21.1.7. plotuose, kuriuose paviršiaus matomumas yra mažesnis negu 25 %. Tokiu atveju vykdomas nesistemingas vizualinis paviršiaus žvalgymas, apžiūrint tik geresnio matomumo vietas (pvz., kurmiarausius, šernų išraustas duobes ir kt.);

21.2. archeologiniai žvalgymai mechanizuotai šalinant gruntą yra atliekami infrastruktūros ir gavybos plėtos, taip pat kitų planuojamų didelių, reljefą daugiau nei 1 ha plote performuojančių darbų teritorijų vietose, kuriose nebuvo atlikti detalieji archeologiniai tyrimai. Jų metu mechanizuotai šalinamas viršutinis grunto sluoksnis iki archeologinio sluoksnio, projekcinio gylio arba įžemio (priklausomai nuo to, kuris iš jų bus pirmas pasiektas). Archeologas betarpiškai vadovauja mechanizuotiems paviršinio grunto kasimo darbams. Aptiktų struktūrų pirminis fiksavimas vykdomas kuo mažiau įsigilinus į įžemį, kai mechanizuotai šalinamo dirvožemio ir natūralaus grunto kontaktiniame horizonte išryškėja struktūrų kontūrai. Aptikus struktūrą nustatoma jos archeologinė vertė (vizualiai, zondavimo, kasimo ir kitokiais būdais). XIX–XXI a. struktūros gali būti netiriamos, tačiau atliekama jų fotofiksacija, aprašomas turinys. Visos pavienės archeologinės struktūros ištiriamos, dokumentuojamos pagal bendrąją ir detaliųjų archeologinių tyrimų metodiką;

21.3. archeologinių žvalgymų metu būtina aprašyti žvalgomos teritorijos buvimo vietą, matmenis, būklę prieš archeologinių žvalgymų pradžią, surinkti paviršiuje esančius archeologinius radinius ir aprašyti jų radimo vietas, aprašyti vietinių gyventojų turimus archeologinius radinius ir jų radimo vietas, nuvalyti ir užfiksuoti atidengtus kultūrinio sluoksnio pjūvius, nufotografuoti naujai surastus archeologinio paveldo objektus. Atodangose pastebėtus kapus ir kitas nedidelės apimties pavienes archeologines struktūras būtina ištirti. Archeologinių radinių ir archeologinių struktūrų radimo vietas, fiksuoti kultūrinio sluoksnio pjūviai koordinačių pagalba (pagal Lietuvos koordinačių sistemą) pažymimi bendrame žvalgytos teritorijos plane; visi naudoti metodai (žvalgymai metalo ieškokliais ir pan.), jų eiga turi būti detalai aprašomi.

22. Povandeninių archeologinių tyrimų metodiniai reikalavimai:

22.1. povandeniniai archeologiniai žvalgymai ir tyrimai vykdomi tik jiems techniškai pasirengusių ekspedicijų, pagal sausumoje vykdomų archeologinių žvalgymų ir tyrimų

metodiką bei specifinę povandeninių archeologinių tyrimų metodiką, pasiruošus deramai konservuoti iškeltus radinius. Šis Reglamentas nereglamentuoja gilios jūros archeologinių tyrimų (vandenyse, gilesniuose nei 300 m), kurie vykdomi distanciniu būdu, pasitelkiant įvairią techniką ir tiesiogiai tyrėjui nedalyvaujant. Jie atliekami vadovaujantis Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencijos priede pateiktomis „Su povandeniniu kultūros paveldu susijusios veiklos taisyklėmis“, Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairėmis;

22.2. povandeniniai archeologiniai žvalgymai atliekami vizualiai, atskiruose plotuose, naudojant įvairią techniką, galinčią fiksuoti nuskendusius ir nuosėdų sluoksniu padengtus archeologinio paveldo objektus ir kitus daiktus. Juos aptikus, nustatomos koordinatės, atliekama matomų dalių foto, video ir žvalgant naudojamų prietaisų teikiamos informacijos fiksacija;

22.3. povandeniniai archeologiniai tyrimai vykdomi atskirais 1–16 m² kvadratais, iš jų siurbiant gruntą ir jį perplaunant per atitinkamus sietus. Iškart atliekama iškeltų daiktų fotofiksacija ir archeologinių radinių konservavimas.

23. Archeologinio paveldo įvertinimu yra laikomas žinomo archeologinio paveldo lokalizavimas ir analizė, galimos žmogaus veiklos poveikio archeologiniam paveldui įvertinimas, neatliekant lauko darbų.

24. Archeologinio paveldo tyrimų būtinybės įvertinimo metodiniai reikalavimai:

24.1. archeologinio paveldo įvertinimą sudaro archyvinės archeologinės ir istorinės medžiagos surinkimas ir analizė, šiuolaikinių ir istorinių (ankstesnių nei jų naujausia versija) žemėlapių, planų, taip pat geomorfologinių žemėlapių, ortofotonuotraukų ir aerofotonuotraukų buvusių vandens telkinių identifikavimas ir lokalizacija, o esant galimybei – žemės paviršiaus lazerinio skenavimo (LIDAR) ir kitokių duomenų analizė, išlikusių radinių įvertinimas;

24.2. archeologinio paveldo tyrimų būtinybės įvertinimą gali vykdyti tik Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18¹ straipsnio 1 dalyje nurodyti tyrėjai. Archeologinio paveldo tyrimų būtinybės įvertinimas parengiamas pažymos forma pagal Reglamento 72 punkte nurodytus reikalavimus;

Papunkčio pakeitimai:

Nr. [IV-783](#), 2022-09-28, paskelbta TAR 2022-09-28, i. k. 2022-19580

24.3. fizinių ir juridinių asmenų pagrįsti prašymai vykdyti žemės judinimo darbus jiems priklausančiame sklype nekilnojamojo kultūros paveldo objekto ar kultūros paveldo vietovės apsaugos zonoje be archeologinių tyrimų, kartu su Reglamento 24.2 papunktyje nurodyta archeologinio paveldo tyrimų būtinybės įvertinimo pažyma teikiami Departamentui, kuris jas perduoda Komisijai išvadoms gauti;

24.4. Komisijos išvadų pagrindu Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos elektroniniu būdu pateikia jį pareiškėjui ir Departamento teritoriniam skyriui.

VI SKYRIUS

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ ATASKAITŲ IR PAŽYMŲ RENGIMO, PATEIKIMO, SVARSTYMO IR APSKUNDIMO TVARKA

25. Tyrėjas, kuriam buvo išduotas Leidimas, yra archeologinių tyrimų vadovas ir atliktų ataskaitos autorius, atsakingas už ataskaitos parengimą ir pateikimą. Kai pagal vieną Leidimą dirba tyrėjo, gavusio šį Leidimą, vadovaujama archeologų grupė, bendra ataskaita gali būti sudaroma iš šios grupės archeologų parašytų ataskaitos dalių, tokiais atvejais gali būti nurodyti keli ataskaitos autoriai, pirmuoju nurodant Leidimą gavusį tyrėją.

26. Tyrėjas:

26.1. už per vienerius kalendorinius metus atliktus archeologinius tyrimus ir jiems išduotus Leidimus atsiskaito iki kitų metų birželio 1 d., pateikdamas Departamentui išsamias ataskaitas ir kartu su jomis mokslinę informaciją apie archeologinių tyrimų rezultatus leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“. Už kiekvieną Leidimą atsiskaitoma atskira ataskaita ir atskira mokslinė informacija. Bendra ataskaita ir mokslinė informacija gali būti teikiama už kelis Leidimus, jei pagal juos archeologiniai tyrimai vykdyti tame pačiame paviniame ar kompleksiniame archeologiniame objekte. Už Leidimus, kurių galiojimo terminas buvo pratęstas, atsiskaitoma bendra tvarka;

26.2. ataskaitą parengia dviem egzemplioriais, jei archeologinių tyrimų metu rasti archeologiniai radiniai perduodami į muziejų – trimis;

26.3. ataskaitą Departamentui pateikia dviem būdais:

26.3.1. pirmiausia elektroniniu (* pdf.) formatu per Kultūros paveldo elektroninių paslaugų informacinę sistemą (KPEPIS). Kartu pateikiamas ataskaitos variantas viešinimui, kuriame nenurodomi Reglamento 10.1.3 papunktyje ir 12 punkte nurodyti fizinių asmenų duomenys (vardas, pavardė, adresas, telefono numeris, parašas), tik fizinio asmens inicialai;

26.3.2. per 5 darbo dienas nuo ataskaitos, pateiktos Departamentui elektroniniu (* pdf.) formatu, aprobavimo Komisijoje ar patikslinimo pagal Komisijos pastabas – du įrištus ataskaitos egzempliorius pristatant į Departamentą;

27. Ataskaita Departamentui pateikiama su dviejų humanitarinių mokslų istorijos ir (ar) archeologijos studijų krypties daktaro mokslinį laipsnį turinčių recenzentų teigiamomis recenzijomis, o esant nerezultatyviems archeologiniams tyrimams (neaptikus archeologinio sluoksnio, archeologinių struktūrų, archeologinių radinių) ataskaita Departamentui teikiama su viena teigiama recenzija. Recenzentus pasirenka tyrėjas. Ataskaitų recenzijos rengiamos atsižvelgiant į šiame Reglamente ataskaitoms nustatytus reikalavimus. Ataskaitos trūkumai recenzijoje turi būti nurodomi raštu ir susieti su konkrečiuose Reglamento punktuose ar kituose teisės aktuose nustatytais reikalavimais. Asmenys, dalyvavę archeologiniuose tyrimuose, už kuriuos atsiskaitoma, ir (ar) kitaip prisidėję prie ataskaitos rengimo negali recenzuoti tų tyrimų ataskaitų.

28. Tyrėjas, nesutikdamas taisyti ataskaitą pagal recenzijoje nurodytas pastabas, ataskaitą kartu su argumentuotais paaiškinimais, kodėl ataskaita teikiama nepataisyta arba pataisyta ne pagal visas recenzijoje nurodytas pastabas, teikia Departamentui, kuris per 5 darbo dienas ją pateikia Komisijai išvadai dėl ataskaitos aprobavimo gauti. Komisijos išvadų pagrindu Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas priima sprendimą dėl ataskaitos priėmimo ir elektroniniu būdu ją pateikia tyrėjui.

29. Jeigu archeologiniai tyrimai nevykdyti, tyrėjas iki kitų metų gegužės 31 d. pateikia prašymą Departamentui panaikinti Leidimo galiojimą, nurodydamas archeologinių tyrimų nevykdymo priežastis.

30. Dėl didelės atliktų archeologinių tyrimų apimties, archeologinių tyrimų metu aptikto didelio kiekio archeologinių radinių ar kitų objektyvių priežasčių (ligos, užsitęsio radinių konservavimo, laboratorinių tyrimų ir kt.), tyrėjas turi teisę raštu ar elektroniniu būdu pateikti Departamentui prašymą pratęsti ataskaitos pateikimo terminą ir prie jo pridėti parengtą ataskaitos dalį, archeologinių radinių sąrašą (įskaitant jų iliustracijas).

31. Departamentas, gavęs tyrėjo prašymą pratęsti ataskaitos pateikimo terminą, jį teikia svarstyti Komisijai. Gavus Komisijos išvadą dėl ataskaitos pateikimo termino pratęsimo, Leidimus išduodančio valstybės tarnautojo sprendimu ataskaitos pateikimo Departamentui terminas gali būti pratęstas iki dviejų metų nuo Leidimo galiojimo pabaigos. Sprendimas pratęsti arba nepratęsti ataskaitos pateikimo termino priimamas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo tyrėjo prašymo gavimo dienos. Kai siekiama apginti viešąjį interesą ar archeologinių tyrimų rezultatai būtini priimti skubiems sprendimams, Leidimus išduodančio valstybės tarnautojo sprendimu ataskaitos pateikimo terminas gali būti nepratęstas arba sutrumpintas. Apie priimtą sprendimą tyrėjas informuojamas raštu arba elektroniniu būdu.

Atsisakius pratęsti ataskaitos pateikimo terminą, atsakyme nurodomi tokio sprendimo motyvai ir jo apskundimo tvarka.

32. Jeigu tyrėjas ataskaitos neparengė dėl objektyvių priežasčių (mirtis, liga ir pan.), atliktų archeologinių tyrimų medžiagą turi surinkti teisių perėmėjas, atsakingas už konkrečių archeologinių tyrimų atlikimą. Jeigu buvo sudaryta archeologinių tyrimų grupė, nurodyta prašyme gauti Leidimą, ir jos vadovas dėl aukščiau paminėtų priežasčių laiku neatsiskaitė už jam išduotą Leidimą, jos nariai tampa atsakingi už šių tyrimų ataskaitos parengimą ir atsiskaitymą tokiomis pat sąlygomis, kaip ir už atskirą Leidimą.

33. Recenzuotas ataskaitas svarsto Komisija. Esant neigiamai Komisijos išvadai, ji turi būti argumentuojama ir susiejama su konkrečiais šio Reglamento punktais ir (ar) kitais teisės aktais. Tyrėjas turi teisę dalyvauti svarstant ataskaitą ir pateikti reikiamus paaiškinimus, pastabas bei pasiūlymus.

34. Komisija, pagal pateiktas recenzijas apsvarsčiusi ataskaitą, teikia vieną iš šių išvadų:

34.1. ataskaitą aprobuoti, jei ji atitinka Reglamento ir kitų teisės aktų reikalavimus;

34.2. ataskaitą aprobuoti su pastabomis (jei jos yra techninio pobūdžio) ir grąžinti tyrėjui trūkumams pataisyti, neteikiant pakartotinam Komisijos svarstymui;

34.3. ataskaitos neaprobuoti, jei ji neatitinka konkrečių Reglamento punktų, kitų teisės aktų reikalavimų ar archeologinių tyrimų projekto.

35. Reglamento 34.1 papunktyje nurodytu atveju Komisijos išvadų pagrindu Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas per 10 darbo dienų nuo Komisijos išvados gavimo priima sprendimą ir elektroniniu būdu jį pateikia tyrėjui.

36. Komisija gali pateikti argumentuotas, su šio Reglamento punktais susietas pastabas, kurios nebuvo paminėtos recenzijose.

37. Reglamento 34.2 ir 34.3 papunkčiuose nurodytais atvejais Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas, remdamasis Komisijos išvada, per 10 darbo dienų nuo Komisijos išvados gavimo dienos grąžina ataskaitą tyrėjui trūkumams ištaisyti, kartu nurodant tokio sprendimo motyvus ir jo apskundimo tvarką.

38. Pataisytą ataskaitą tyrėjas pateikia Departamentui, kuris:

38.1. įvertina, ar Reglamento 34.2 papunktyje nurodytas Komisijos išvadoje išdėstytos pastabos įgyvendintos. Jei ataskaita pataisyta pagal Komisijos pateiktas pastabas, per 5 darbo dienas priima sprendimą dėl ataskaitos priėmimo ir elektroniniu būdu jį pateikia tyrėjui.

38.2. Reglamento 34.3 papunktyje nurodytu atveju, pataisytą neaprobuotą ataskaitą per 10 darbo dienų nuo jos pateikimo Departamentui perduoda pakartotinai svarstyti Komisijai. Ataskaita svarstoma, sprendimas priimamas Reglamento 34–37 punktuose nustatyta tvarka ir terminais. Jei pataisyta ataskaita neaprobuojama, tyrėjas apie tai informuojamas Reglamento 37 papunktyje nustatyta tvarka ir turi taisyti ataskaitą, kol ji yra aprobuojama Reglamento nustatyta tvarka.

39. Komisijai aprobavus ataskaitą, jos vieną egzempliorių Departamentas perduoda Lietuvos istorijos institutui, kitą – Lietuvos valstybės naujajam archyviui.

40. Tyrėjas trečią ataskaitos egzempliorių perduoda muziejui, kuriam, vadovaudamasis Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. IV-66 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklių patvirtinimo“, perdavė archeologinių tyrimų metu rastus radinius.

41. Ataskaita susideda iš:

41.1. tekstinės dalies – titulinio lapo, turinio, įvado, archeologinių tyrimų objekte anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgos (jeigu archeologiniai tyrimai tęstiniai – tik pirmaisiais jų metais), archeologinių tyrimų aprašymo, išvadų, archeologinių radinių sąrašo,

inventorinių lentelių, analizių duomenų sąrašo (jei tokios daromos), grafinės medžiagos sąrašo, nuotraukų sąrašo;

41.2. grafinės medžiagos – planų, pjūvių;

41.3. nuotraukų – tyrimų eigos, struktūrų, radinių (pastarieji gali būti prie radinių sąrašo);

41.4. priedų – privalomos tyrimų dokumentacijos, analizių duomenų, kitokios medžiagos, kurią tyrėjas mano esant reikalinga objekto pažinimui, išdėstant šias dalis šiame punkte išvardinta seka.

42. Vieną ataskaitą gali sudaryti keli tomai, jų skaičių nustato tyrėjas.

43. Ataskaitos tituliname lape nurodomas tyrėjo ir tyrėjų grupės narių (kurie rengė atskiras ataskaitas dalis) pilnas (-i) vardas (-ai) ir pavardė (-ės), archeologinių tyrimų objekto pavadinimas, unikalūs kodas Registre, adresas (savivaldybė / rajonas, seniūnija, miestas / kaimas, gatvė, sklypo adresas (unikalus numeris), archeologinių tyrimų pobūdis, archeologinių tyrimų metai ir ataskaitos parengimo metai.

44. Ataskaitos įvade nurodomas archeologinių tyrimų objekto pavadinimas ir adresas, unikalūs kodas Registre (jeigu objektas įrašytas į Registrą), archeologinių tyrimų užsakovas, aplinkybės, dėl kurių buvo inicijuoti tyrimai, tyrėjas, tyrimų grupės sudėtis (jei buvo sudaryta), archeologinių tyrimų data, tikslas, pasirinkto archeologinių tyrimų pobūdžio ir metodikos pagrindimas, archeologinių tyrimų objekto bendras situacijos (paviršiaus ir būklės) aprašymas, taip pat kas rašė atskiras ataskaitas dalis, braižė, piešė, fotografavo, atliko analizes, konservavo ir restauravo archeologinius radinius.

45. Archeologinių tyrimų objekte anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgoje nurodoma, kas ir kada šį archeologinio paveldo objektą tyrė anksčiau, šių tyrimų rezultatai, kur saugomi ankstesnių archeologinių tyrimų radiniai, pateikiamos nuorodos į archyvuose ir bibliotekose saugomas ataskaitas (nurodant rekvizitus) ir pagrindines publikacijas. Prie apžvalgos pateikiamas suvestinis ataskaitoje aprašomų ir anksčiau tirtų vietų planas. Jei anksčiau vykdytų archeologinių tyrimų vietos nėra tiksliai užfiksuotos, jų apytikrės vietos gali būti pažymėtos punktyru. Jeigu tęstiniai to paties archeologinio paveldo objekto tyrimai vykdomi antrus ir daugiau metų, apžvelgiant ankstesnius archeologinius tyrimus pakanka nurodyti jų ataskaitas ir pagrindines publikacijas. Apie archeologinių tyrimų objektą esant istoriniams, ikonografiniams, kartografiniams duomenims, žodinei tradicijai, nurodomi reikšmingiausi šaltiniai, susiję su tyrimų vieta, pateikiama jų apžvalga.

46. Senųjų miestų vietų, vietovių teritorijose vykdytų archeologinių tyrimų ataskaitose anksčiau atliktų archeologinių tyrimų apžvalgoje pateikiami ankstesnių archeologinių tyrimų duomenys tik tirtame sklype (posesijoje) (kas, kada tyrė, kur saugomos ataskaitos, kokios pagrindinės publikacijos, kokie ankstesnių tyrimų rezultatai), o jeigu jų nėra, besiribojančiuose sklypuose, kvartale arba artimiausi tirtai vietai (reikšmingumo mažėjimo tvarka).

47. Archeologiniai tyrimai ataskaitoje aprašomi jų eilės tvarka pagal šurfus, perkasas (jų numeracijos tvarka), gylis (kultūrinio sluoksnio horizontus), kvadratus, pradedant nuo šurfo ar perkastos paviršiaus aprašymo (augalija, statiniai, suardymai, nuolydis ir pan.).

48. Šurfai, perkastos suskirstomi į tyrėjo pasirinkto dydžio, nurodyto Reglamento 15.12.1 papunktyje, numeruotus kvadratus. Nurodoma šurfų, perkasų dydis, jų sienelių orientacija pasaulio šalių atžvilgiu, kampų koordinatės ir altitudės Lietuvos koordinatinių ir aukščių sistemose, esant ryškiems išoriniams orientyrams – atstumas iki jų, kvadratų dydis ir numeracija. Šurfų, perkasų ir archeologinių struktūrų numeracijos objekte ar sklype tęstinės. Tais atvejais, kai ankstesnių tyrimų metu tirtos vietos buvo kasmet numeruojamos nuo vieneto, galima nesilaikyti tęstinio numeravimo principo.

49. Aprašant statinių liekanas, nurodomi jų bendri (jeigu įmanoma nustatyti) ir išlikusių fragmentų matmenys ir orientacija.

50. Aprašomas duobių, židinių, stulpaviečių skersmuo, paviršiaus ir dugno gylis, užpildo gruntas, struktūra ir radiniai, pjūvio forma vertikalčiai ir horizontalčiai.

51. Aprašant kapus, nurodomas jų duobės išryškėjimo gylis, duobės forma ir orientacija, dydis, palaikų tipas (griautinis, degintinis), palaikų skaičius kape, apibūdinama griautinių palaikų būklė, išlikęs ilgis, išilginės skeleto ašies orientacija, kapo gylis nuo žemės ir žemio paviršių, absoliutus gylis, griaučių padėtis, rankų ir kojų padėtis, karsto rūšis (lentinis, skobtinis) ir matmenys (jeigu išlikusios jo liekanos), įkapių išsidėstymas, pateikiamos pastabos dėl kapo datavimo. Aprašant degintinį kapą, nurodomas jo storis. Ataskaitoje pateikiami atliktų antropologinių tyrimų duomenys.

52. Aprašant pilkapių archeologinius tyrimus, nurodoma sampilo struktūra bei pagrindas, degėsių, akmenų, duobių, griovių, kapų vieta, gylis ir matmenys (esant daug akmenų, nurodomi minimalūs ir maksimalūs bei vyraujantys jų dydžiai (ilgis, plotis, storis), atskirų radinių vieta ir gylis, aprašomi užfiksuoti sampilo ir griovių pjūviai.

53. Aprašant pylimus, nurodomas jų aukštis ir plotis ties pagrindu, grunto, iš kurio supilti pylimai, rūšis, medinių ir kitokių įtvirtinimų vietos, aprašomi užfiksuoti pylimų pjūviai.

54. Aprašant uždarus archeologinius kompleksus, nurodomas juos sudarančių radinių išsidėstymas vienas kito atžvilgiu, orientacija.

55. Aprašant statinius ir jų liekanas, nurodoma, su koku kultūrinio sluoksnio horizontu (pirminio reljefo, statybos, remonto, nugriovimo ir pan.) jos susijusios, aprašomos statybinės medžiagos, aptiktų statybinių medžiagų (rąstų, lentų, plytų, akmenų) ilgis, plotis, storis; skiedinio charakteristika (storis, spalva, grūdėtumas), mūrijimo technika (plytų orientacija mūre, duženų dydžiai, siūlių storis, jų forma), tinkavimo žymės, griuvenų storis, sudėtis, pridedami atliktų architektūrinių tyrimų duomenys bei brėžiniai.

56. Aprašant pjūvius, nurodoma stratigrafinių sluoksnių ar jų horizontų eilės seka, storis, sandara, žemio (jei jis buvo pasiektas) gylis bei rūšis. Grunto sluoksniai turi būti apibūdinti moksliniais principais – nurodant spalvą ir tekstūrą. Gruntas ir sluoksnių kilmė turi būti klasifikuojami remiantis įprastomis geologijos mokslų klasifikacijomis.

57. Aprašant kultūrinį, supiltinį ar griuvenų sluoksnius, nurodoma jo sandara, šių sluoksnių altitudės, sluoksniuose vyraujantys radiniai, esančios struktūros. Griuvenų sluoksniams papildomai nurodoma juose vyraujanti statybinės keramikos rūšis, jos fragmentų vyraujantys dydžiai, smulki frakcija.

58. Ataskaitos išvadose nurodomas bendras tirtas ir ištirtas (iki žemio) plotas kvadratiniais metrais (tiriant kelis objektus – kiekvienam atskirai), kultūrinio sluoksnio storis (pilkapių, kapų skaičius), tirtos vietos (ištirtų kapų, statinių ir kitokių archeologinių struktūrų liekanų, radinių) chronologija, paveldosauginės rekomendacijos dėl tirtos vietos, kultūros paveldo objekto, vietovės ir (ar) tolesnių tyrimų. Išvadose taip pat nurodoma, kur saugomi archeologinių tyrimų metu surasti radiniai, paimta analizėms medžiaga.

59. Ataskaitos radinių sąrašė pagal radimo vietą (šurfą, perkasą, uždara archeologinį kompleksą, kvadratą, gylį) atskirai aprašomas (galima ir lentelėse) kiekvienas ypatusis archeologinis radinys, nurodant daikto pavadinimą, pagrindinius matmenis milimetrais (išskyrus didesnius kaip vieno metro radinius, kurių matmenys nurodomi centimetrais). Visų ypačiųjų archeologinių radinių sąrašo numeracija ištisinė ir tęstinė. Masinė medžiaga aprašoma lentelėse, pažymint tuos pačius duomenis kaip ir ypatiesiems archeologiniams radiniams. Darant masinės medžiagos, kuri nebus perduota į muziejų, atranką, ataskaitoje nurodomi jos atrankos kriterijai, atrinktos masinės medžiagos kiekis ir bendra charakteristika, o ataskaitoje esančiame archeologinių tyrimų vietų situacijos plane pažymima vieta, kur užkasta atrinkta masinė medžiaga. Degintiniai kaulai, masinė medžiaga ir gamybos atliekos gali būti sveriami, nurodant bendrą jų kiekį svorio matais.

60. Grafinėje medžiagoje pateikiamas tyrimų objekto situacijos planas, kiti brėžiniai ir piešiniai. Situacijos plano kartografiniu pagrindu naudojami ne smulkesni kaip 1:10000 ortofotografiniai žemėlapiai, kuriuose pažymimos šurfų ir perkasų vietos (tarp jų ir ankstesnių tyrimų, jei išlikusi medžiaga leidžia tai padaryti). Šurfams ir perkasoms nurodomos visų kampų koordinatės. Šurfų ir perkasų vietų koordinatės nustatomos globalios palydovinės

navigacijos sistemos ar kitų geodezinių prietaisų pagalba ne didesne kaip 1 cm paklaida. Daugiasluoksniuose gyvenvietėse, pylimuose ar kituose archeologinio paveldo objektuose atskiras planas braižomas kiekvienam kultūriniam sluoksniui ar jo horizontui, išskyrus kultūrinius sluoksnius ar jų horizontus, neturinčius archeologinių struktūrų, aptiktų vertingų statinių ar jų liekanų, ypačiųjų archeologinių radinių arba sluoksnių su pavieniais radiniais. Planuose žymimi uždari archeologiniai kompleksai, kapai, ypačiųjų archeologinių radinių radimo vietos, visos struktūros ir jų liekanos, fiksuotų pjūvių vietos.

61. Atsiskaitant už žvalgomojus archeologinius tyrimus senųjų miestų vietose, vietovėse, ataskaitoje privalomas bendras teritorijos su vykdytais žvalgomaisiais archeologiniais tyrimais situacijos planas (papildomai gali būti nubraižytas ant numatomų atlikti tvarkybos, statybos darbų projekto pagrindo).

62. Brėžiniuose pateikiami perkasų visų sienelių ir šurfų dviejų statmenai susikertančių sienelių pjūviai (išskyrus šurfus ir perkasas be kultūrinio sluoksniu, struktūrų, ar reikšmingos geologinės informacijos – tokiais atvejais užtenka sienelių fotofiksacijos) ir kiti, tyrėjo manymu, reikalingi pjūviai. Privaloma pateikti degintinio kapo pjūvį.

63. Visa grafinė medžiaga ir radinių nuotraukos ataskaitoje pateikiamos su linijiniu masteliu. Grafinės medžiagos sutartiniai ženklai ataskaitoje turi būti vienodi ir paaiškinti.

64. Pateikiamos visų ypačiųjų archeologinių radinių nuotraukos arba piešiniai, charakteringos masinės medžiagos, muziejams neperduodamos medžiagos pavyzdžių nuotraukos arba piešiniai, taip pat ataskaitos rengimo metu restauruotų ar atkurtų radinių nuotraukos ar piešiniai.

65. Jeigu archeologiniai radiniai archeologinių tyrimų metu atiduodami konservuoti, į ataskaitą įdedamos jų nuotraukos arba piešiniai iki konservavimo.

66. Ataskaitose nuotraukos pateikiamos su aiškiai matomu linijiniu masteliu (fotografavimo metu naudojant mastelinę liniuotę). Nuotraukose užfiksuojamas bendras archeologinių tyrimų objekto vaizdas prieš šių tyrimų pradžią, bendras vykdomų archeologinių tyrimų vaizdas ir tyrimų eiga, atidengti kultūriniai sluoksniai, archeologinės struktūros, vertingi statiniai ar jų liekanos, kapai, pjūviai, uždari archeologiniai kompleksai, radiniai *in situ*, bendras archeologinių tyrimų objekto vaizdas po šių tyrimų. Nuotraukos turi būti padarytos kokybiškai, jose turi būti aiškiai įžiūrimi stratigrafiniai sluoksniai, archeologinės struktūros ir kitos archeologiškai reikšmingos detalės. Pjūvių fotografavimo kryptis turi būti kiek įmanoma statmena pjūviui. Aktualūs objektai turi būti pirmame nuotraukos plane, fotografuojami iš kuo arčiau, be šešėlių. Ataskaitose pateikiamos kokybiškai atspausdintos (neiškreiptos spalvos, matomos detalės) spalvotos fotonuotraukos. Nespaltvotos fotonuotraukos gali būti pateikiamos, jeigu jos yra specifinės paskirties arba archyvinės. Visos ataskaitoje pateikiamos fotonuotraukos turi būti su metrikomis, kuriose nurodoma kas, kur ir iš kurios pusės fotografuota.

67. Ataskaitos priedai susideda šių dokumentų kopijų:

67.1. archeologinių tyrimų projekto (parengto pagal Reglamento 15–17 punktų reikalavimus);

67.2. Leidimo;

67.3. archeologinių tyrimų pažymos (toliau – pažyma), jeigu tokia buvo parengta (jei pažyma didelės apimties, ji gali būti pridedama be priedų (grafinės medžiagos), pilną variantą pateikiant tik skaitmeninėje laikmenoje);

67.4. radinių perdavimo akto arba kito radinių perdavimą muziejui, specializuotai saugykiai patvirtinančio dokumento;

67.5. osteologinės ir archeobotaninės medžiagos perdavimo-priėmimo akto, o atlikus atitinkamus laboratorinius tyrimus – šių tyrimų ataskaitos (jeigu minėti tyrimai ataskaitos teikimo metu dar nebūna užbaigti, kartu su ataskaita pateikiami specialistų patvirtinimai apie jų atliekamus laboratorinius tyrimus, nurodant numatomą jų užbaigimo datą);

67.6. neužpiltų ištirtų vietų (kai iškart po archeologinių tyrimų jose numatomi atlikti tvarkybos, statybos, kraštotvarkos ar tvarkomieji paveldosaugos darbai) perdavimo toliau šiuos darbus vykdysiančiam juridiniam ar fiziniam asmeniui akto.

68. Prie ataskaitos pridedama išorinė duomenų laikmena su visų archeologinių tyrimų metu atliktų fotonuotraukų originaliomis, neredaguotomis skaitmeninėmis versijomis, mokslinė informacija leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ ir visos ataskaitos elektroniniu variantu (* pdf.) formatu.

69. Prie ataskaitos gali būti pridedama ir kita aktuali informacija.

70. Atliktų archeologinių žvalgymų ataskaitose aprašoma naudota tyrimų metodika, pateikiami apie žvalgytą objektą surinkti duomenys, atodangų valymo bei fiksavimo duomenys (aprašomi kaip pjūviai). Vizualinių paviršiaus žvalgymų ir žvalgymų metalo iešikliais atveju aprašoma naudota tyrimų strategija, grafinėje medžiagoje pateikiami planai su pažymėtais vizualiai žvalgytais plotais ir aptiktų archeologinių radinių vietomis bei žvalgymų fotonuotraukomis. Geofizikinių tyrimų atveju aprašoma naudota įranga ir metodai. Jeigu archeologinio paveldo objektas žinomas, nurodomi šaltiniai ir literatūra, kur jis minimas (jeigu jų daug – nurodomi informatyviausi, pagrindiniai). Atrastus potencialius archeologinio paveldo objektus būtina pažymėti situacijos plane, nurodyti jų koordinatas, aprašyti dabartinę išvaizdą, virš žemės matomas dalis, matmenis, suardymus, chronologiją, rekomenduojamas kultūros paveldo apsaugos priemonės.

71. Kai atliktų archeologinių tyrimų išvados reikalingos skubiems (nelaukiant galutinio ataskaitos parengimo) paveldosaugos sprendimams priimti, projektavimo ar planavimo sąlygoms išduoti, kultūros paveldo tvarkybos ar tvarkomųjų statybos, kraštotvarkos darbų projektams rengti, tyrėjas (archeologinių tyrimų vadovas), kuriam buvo išduotas Leidimas, parengia ir pasirašo pažymą. Jeigu pagal su archeologinių tyrimų užsakovu sudarytą sutartį už archeologinių tyrimų atlikimą atsakingas juridinis asmuo, pažymą kartu su tyrėju pasirašo ir šio juridinio asmens vadovas arba jo įgaliotas asmuo.

72. Pažymoje nurodomas kultūros paveldo objektas ar vietovė, jo unikalus kodas Registre, tikslus tirtos vietos adresas (savivaldybė / rajonas, seniūnija, gatvė, sklypo numeris), archeologinių tyrimų metai ir pobūdis, tyrėjas, Leidimo numeris ir jo išdavimo data (išskyrus archeologinio paveldo tyrimų būtinybės įvertinimo pažymą), tyrimų tikslas, metodai, tirtų vietų padėtis tyrinėto sklypo atžvilgiu, suminės atliktų tyrimų išvados (tirtas plotas, aptiktas archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio storis (minimalus – maksimalus), datavimas, sluoksniui būdingi ar pavieniai archeologiniai radiniai ir struktūros, pasiekto žemio gylis ir rūšis), paveldosauginės išvados dėl tolesnių žemės judinimo darbų tirtame objekte, pasiūlymai dėl tirtam kultūros paveldo objektui ar vietai taikytinų kultūros paveldo apsaugos reikalavimų. Tirtose vietose neaptikus archeologinių vertybių, nurodoma žemio gylis, virš žemio esančių sluoksnių storis, sandara, galima kilmė, vyraujančios priemonės. Prie pažymos pridedamas tyrinėto sklypo situacijos planas su tiksliai pažymėtomis tirtomis vietomis, archeologinės vertybės buvimą ar nebuvimą įrodančios nuotraukos.

73. Pažyma pateikiama Departamentui, kuris per 10 darbo dienų pateikia Komisijai išvada gauti. Jei pažyma gauta Departamente likus 3 darbo dienoms iki Komisijos posėdžio, ji teikiama nagrinėti kitame Komisijos posėdyje.

74. Komisijos teigiamų išvadų pagrindu Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas patvirtina pažymą elektroniniu būdu ir ją pateikia Departamento teritoriniam skyriui, tyrėjui ir archeologinių tyrimų užsakovui. Patvirtintos pažymos viešinamos specializuotoje Departamento kompiuterinio serverio srityje.

75. Komisija, nustačiusi, kad archeologiniai tyrimai yra nepakankamos apimties, buvo atlikti pažeidžiant šio Reglamento ir (ar) kitų teisės aktų reikalavimus, Leidime nustatytus papildomus paveldosaugos reikalavimus arba tyrėjo siūlomos paveldosaugos rekomendacijos nėra adekvačios atliktų archeologinių tyrimų rezultatams, Departamentui siūlo pažymą grąžinti tyrėjui tikslinti arba pripažinti netinkama ir nurodo tokio siūlymo motyvus. Komisijos išvadų pagrindu Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas priima

atitinkamą sprendimą ir apie jį elektroniniu būdu informuoja tyrėją. Patikslintą pažymą tyrėjas teikia Departamentui pakartotiniam svarstymui arba, kaip numatyta Reglamento 79 punkte, apskundžia Komisijos išvadą.

76. Tik patvirtintas pažymas Departamentas ir jo teritoriniai skyriai gali naudoti kaip pagrindą paveldosaugos sprendimams priimti, projektavimo ar planavimo sąlygoms išduoti, kultūros paveldo tvarkybos ar tvarkomųjų statybos, kraštotvarkos darbų projektams rengti, tirtame objekte aukštesniems nei šiame Reglamente nurodyti archeologinių tyrimų reikalavimams nustatyti.

77. Leidiniui „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ parengtoje informacijoje nurodomas tyrėjas, archeologinių tyrimų vietos pavadinimas ir adresas, unikalus kodas Registre, bendras ištirtas plotas, aptiktų pagrindinių archeologinių struktūrų, radinių ir kultūrinio sluoksnio charakteristika ir datavimas, pateikiama bent viena kokybiška šiuos tyrimus charakterizuojanti iliustracija, susieta su tekstu, 10 % teksto apimties santrauka vertimui į anglų kalbą. Tirtose vietose neradus archeologinio vertingųjų savybių pobūdžio savybių, duomenys pateikiami lentelėje, kurioje nurodomas tyrėjas, archeologinių tyrimų vietos pavadinimas ir adresas, bendras ištirtas plotas, šių tyrimų išvada, nurodant kas buvo rasta (įskaitant nearcheologinius duomenis). Reikalavimai rengiamai mokslinei informacijai skelbiami leidinyje „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ ir Departamento interneto tinklalapyje.

78. Užbaigti povandeniniai archeologiniai žvalgymai ir tyrimai įforminami šio Reglamento, Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencijos priede pateiktą „Su povandeniniu kultūros paveldu susijusios veiklos taisyklių“, Povandeninio kultūros paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairių nustatyta tvarka.

79. Komisijos išvadų dėl ataskaitų ir pažymų apskundimo tvarka:

79.1. Komisijos neigiamos išvados dėl pažymų ar ataskaitų neaprobavimo gali būti skundžiamos Departamentui per 30 kalendorinių dienų nuo išvados gavimo dienos;

79.2. Departamentas, gavęs skundą, per 3 darbo dienas sudaro ne mažiau kaip 3 Departamento valstybės tarnautojų komisiją (toliau – skundo nagrinėjimo komisija), kuri per 7 darbo dienas įvertina Komisijos išvadą ir tyrėjo skunde išdėstytas aplinkybes ir pateikia skundo nagrinėjimo išvadą dėl tyrėjo skundo pagrįstumo:

79.2.1. tyrėjo skundą atmesti kaip nepagrįstą;

79.2.2. patenkinti tyrėjo skundą ir grąžinti skundžiamą Komisijos išvadą arba jos dalį išnagrinėti Komisijai iš naujo;

79.2.3. patenkinti tyrėjo skundą ir patvirtinti tyrėjo ataskaitą arba pažymą, arba panaikinti skundžiamą Komisijos išvadą arba jos dalį ir įpareigoti Komisiją pašalinti tyrėjo skunde nurodytas aplinkybes;

79.3. Leidimus išduodantis valstybės tarnautojas, remdamasis skundo nagrinėjimo komisijos išvada, per 3 darbo dienas priima sprendimą:

79.3.1. nepriimti ataskaitos arba pažymos;

79.3.2. priimti ataskaitą arba pažymą;

79.3.3. grąžinti ataskaitą arba pažymą Komisijai nagrinėti iš naujo;

79.4. apie 79.3 papunktyje priimtą sprendimą tyrėjas informuojamas raštu per 2 darbo dienas.

80. Tyrėjas, nesutikdamas su Departamento sprendimais, nurodytais Reglamento 31, 37, 75 punktuose ir 79.3 papunktyje, gali juos skųsti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka.

VII SKYRIUS

ARCHEOLOGINIO PAVELDO OBJEKTŲ AVARIJOS GRĖSMĖS PAŠALINIMAS

81. Archeologinio paveldo objekto avarijos grėsmės pašalinimo tikslas – panaikinti priežastis, galinčias sukelti staigią archeologinio paveldo objekto griūtį ar kitokį praradimą, minimaliai keičiant archeologinio paveldo objekto vertingąsias savybes.

82. Avarijos grėsmės pašalinimo darbai turi būti atliekami visuose avarinės būklės archeologinio paveldo objektuose, kuriuose per artimiausius 5 metus numatoma atlikti kitų tvarkybos darbų, atsižvelgiant į archeologinio paveldo objektų reikšmingumą ir būklės blogėjimo spartą.

83. Archeologinio paveldo objektų avarijos grėsmei pašalinti būtini tvarkybos darbai atliekami remiantis archeologinių, statybinių ir kitų tyrimų duomenimis.

84. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu šiuolaikinėmis priemonėmis sustiprinamos archeologinio paveldo objektų dalys ir elementai bei sudaromos laikinos sąlygos, nekeliančios pavojaus žmonių gyvybei, sveikatai ir aplinkai.

85. Archeologinio paveldo avarijos grėsmei pašalinti vykdomi archeologiniai tyrimai ir (ar) taikomos šios pagrindinės specialiosios technologijos:

85.1. šlaitų tvirtinimas išorinėmis mechaninėmis ir biologinėmis priemonėmis – konstrukcinių terasų, atraminių sienučių, tvorelių, pynučių, prizmių, polinių užtvartų, ekranų įrengimas;

85.2. papildomų apkrovų šlaituose ir jų viršutinėse dalyse pašalinimas – statinių nugriovimas, stambių riedulių, atplyšusio grunto pašalinimas;

85.3. griūvančių šlaitų planiravimas – lėkštinimas, terasavimas, viršutinės dalies (skardžio) nukasimas (taikomas tik tuomet, kai ištirtas archeologinis sluoksnis);

85.4. žmonių apsaugos priemonių įrengimas – griūvančių šlaitų, karjerų, duobių, griovų aptvėrimas, laikinų lieptų virš jų įrengimas;

85.5. vandenį nuleidžiančių priemonių įrengimas – kanalų, griovių kasimas ir jų sutvirtinimas;

85.6. vandens imtuvų panaudojimas ir įrengimas – upių, upelių, ežerų, gilesnių, laidžių vandeniui uolienų sluoksnių panaudojimas, nukreipiant vandens srautus į natūralius imtuvus, tvenkinių ir kūdrų kasimas;

85.7. vandens režimą reguliuojančių pagalbinių priemonių – greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblių, filtrų, šulinių, pralaidų, brastų, akvedukų, diukerių – įrengimas;

85.8. vandens telkinių vagų, ištakų ir protakų išvalymas nuo dumblo, šiukšlių ir vandens augalų;

85.9. tekančio vandens telkinių (upių, upelių, kanalų, griovių) vagų ir krantų tvirtinimo priemonių įrengimas – pustvankių (bunų), dambų, užtūrų, užuolaidinių (špuntinių) sienelių, atraminių konstrukcijų pastatymas;

85.10. stovinčio vandens telkinių (ežerų, tvenkinių, kūdrų) krantų tvirtinimo priemonių įrengimas – betono ir gelžbetonio plokščių montavimas krantuose;

85.11. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

85.12. kitos technologijos.

86. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių akmens mūro ir natūralaus akmens statinių, plytų mūro remonto darbų specialiujų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti Paveldo tvarkybos reglamente PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“, patvirtintame Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. IV-330 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.02.03:2007 „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro paveldo tvarkyba“ patvirtinimo“ (toliau – PTR „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“) ir kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

87. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu gali būti pašalinamos archeologinio paveldo objektų avarinės būklės dalys ir elementai, gresiantys žmonių gyvybei ir sveikatai, kurių techniškai sutvarkyti neįmanoma arba kuriems gresia sunykimas dėl gamtinės erozijos, žemės judinimo darbų ar nepalankių socialinių ekonominių sąlygų.

88. Avarijos grėsmės pašalinimo darbų metu, šalinant archeologinio paveldo objektų dalis ir elementus, būtina laikytis šių reikalavimų:

88.1. minimalizuoti šalinamų archeologinio paveldo objektų dalių ir elementų kieki;

88.2. atlikti šalinamų dalių ir elementų tyrimo, fiksavimo darbus;

88.3. vertingas dalis ir elementus išardyti taip, kad kuo didesnę jų dalį būtų galima atkurti anastilozės būdu pagal nustatyta tvarka parengtą ir suderintą restauravimo darbų projektą;

88.4. nevertingas dalis ir elementus pašalinti tik tais atvejais, kai jie yra arba gali būti avarijų priežastimi. Negalima šalinti nevertingų dalių ir elementų, kurie lemia išlikusios autentiškų archeologinio paveldo objekto dalių ar elementų konstrukcijos stabilumą.

VIII SKYRIUS

ARCHEOLOGINIO PAVELDO OBJEKTŲ REMONTAS

89. Archeologinio paveldo objektuose taikomas tik tvarkybos darbais sukurtų naujų konstrukcijų defektų remontas. Remonto metu susidėvėjusios ar suirusios konstrukcijų dalys ir elementai pakeičiami naujais arba tvirtinami šiuolaikinėmis priemonėmis. Pakeičiant dalis ir elementus naujais, nekeičiama jų buvusioji padėtis, forma ir tipas. Remonto darbais iš esmės nekeičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objektų pavidalas.

90. Tvarkybos darbais sukurtų naujų konstrukcijų remonto pagrindinės technologijos yra šios:

90.1. bendras žemės paviršiaus išlyginimas, planiravimas perstumdant gruntą, papildomo grunto atvežimas ir paskleidimas, grunto pertekliaus išvežimas, grunto tankinimas;

90.2. susidėvėjusių laiptų konstrukcijų, kelių, takų, aikščių profilių keitimas, nekeičiant trasų, bendras dangos išlyginimas, iškasų ir pylimų įrengimas;

90.3. susisiekimo įrangos eksploatacinių savybių pagerinimas – kelkraščių išlyginimas ir tvirtinimas, dangos stiprinimas, kelkraščio griovių, pralaidų, bordiūrų, šaligatvių, apšvietimo įrangos remontas;

90.4. vandens režimą valdančių priemonių – įvairių drenažo sistemų, kolektorių, rinktuvų, greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblių, filtrų, akvedukų, diukerių remontas.

91. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti PTR „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“ ir kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

92. Remonto darbų metu negali būti pažeidžiami arba naikinami šie archeologinio paveldo objektų autentiškumo požymiai – panaudotos medžiagos ir atlikimo technologijos.

93. Remontuojant būtina taikyti tokias naujas medžiagas ir formas, kurios derėtų su archeologinio paveldo objektų autentiškomis dalimis ir elementais ir kartu skirtųsi nuo jų.

94. Pagal darbų apimtį skiriamos šios palaikomojo remonto rūšys:

94.1. atrankinis remontas – jo metu remonto technologijos taikomos atskirose archeologinio paveldo objektų dalyse ir pavieniuose elementuose;

94.2. kompleksinis remontas – jo metu remonto technologijų kompleksas taikomas visame archeologinio paveldo objekte.

95. Visi palaikomojo remonto darbai turi būti atliekami remiantis fiksavimo ir tyrimų duomenimis.

96. Archeologiniai tyrimai prieš remonto darbų pradžią turi būti atliekami, jeigu remonto darbai gali pažeisti archeologinio paveldo objekto vertingąsias savybes. Archeologiniai tyrimai taip pat atliekami, jeigu remonto metu aptinkama archeologinių radinių ar kitų archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių.

97. Archeologinio paveldo objektų teritorijoje esančių nevertingų intarpų remontas neturi pabloginti archeologinio paveldo objektų būklės. Nevertingų intarpų remontas

atliekamas vykdant tvarkomuosius statybos darbus pagal statybos techniniuose reglamentuose nustatytus reikalavimus.

IX SKYRIUS

ARCHEOLOGINIO PAVELDO OBJEKTŲ KONSERVAVIMAS

98. Archeologinio paveldo konservavimo tikslas – sustabdyti archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių išorinių ir vidinių veiksnių poveikį ir sustvirtinti autentiškumo požymius.

99. Archeologinio paveldo objekto konservavimo darbai vykdomi derinant juos su tyrimo ir (ar) avarijos grėsmės pašalinimo darbais.

100. Konservavimo darbų metu archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių turinčios dalys ar elementai sustiprinami specialiomis medžiagomis ir konstrukcijomis, apsaugomi nuo tolesnio irimo ir sudaromos tinkamos sąlygos jų ilgalaikiam egzistavimui ir eksponavimui.

101. Visi konservavimo darbų metu įrengiami nauji elementai turi derėti prie archeologinio paveldo objektų ir aiškiai skirtis nuo jų.

102. Konservavimo darbais nekeičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objekto pavidalas, nepriklausomai nuo išlikusių sudėtinių dalių, elementų ir naujų tarpų vertės, taip pat nekeičiama išlikusi sudėtis ir apimtis.

103. Archeologinio paveldo objekto konservavimo darbai turi būti atliekami:

103.1. kai archeologinio paveldo objektai ir jų dalys yra blogos ir avarinės fizinės būklės;

103.2. kai archeologinio paveldo objektų ir jų dalių fizinė būklė pablogėja dėl ardančių veiksnių poveikio.

104. Visi konservavimo darbai turi būti atliekami remiantis taikomųjų mokslinių tyrimų duomenimis.

105. Archeologinio paveldo konservavimo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

105.1. žemės (paviršiaus, šlaitų, geologinės sandaros elementų):

105.1.1. archeologiniai tyrimai;

105.1.2. archeologinių tyrimų metu surastų radinių konservavimas;

105.1.3. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

105.1.4. vandens režimą reguliuojančių priemonių – sluoksninio, vamzdinio, „Role“, vertikaliojo, žiedinio horizontaliojo, mišriojo, fašinių, statybinio drenažų įrengimas;

105.1.5. vandenį nuleidžiančių priemonių – kolektorių, drenažo rinktuvų įrengimas;

105.1.6. apsaugos priemonių nuo mechaninės erozijos – takų, laiptų, tiltų įrengimas;

105.1.7. apsaugos nuo vandens srautų priemonių – gaudomųjų drenų, pralaidų įrengimas, skrodų ir griovų dugnų stiprinimas natūraliomis medžiagomis (gargždu, žvyru, akmenų grindiniu, velėna);

105.1.8. vandens režimą valdančių pagalbinių priemonių – greitviečių, slenksčių, šliuzų, siurblių, filtrų, šulinių, brastų, akvedukų, diukerių įrengimas;

105.1.9. vandens nuotėkio reguliavimo priemonių – apsauginių griovių, pylimų – įrengimas, maitinimo baseino teritorijos planavimas ir nuolydžių keitimas;

105.1.10. mechaninių tvirtinimo priemonių – kuolų, polių, inkarų ir jų eilių, kontraforsų įrengimas šlaitų gruntuose;

105.1.11. paviršinės erozijos židinių panaikinimas – kelių, takų, įgriuvų, duobių, žvėrių urvų, perkasų, bulviarūsių ir kitokių kasinių užpylimas;

105.1.12. teritorijos sanitarinės būklės gerinimas – mechanizuotas šiukšlynų, sąvartynų pašalinimas, sрутų duobių, kompostų ir kitokių organinių atliekų sanaukų panaikinimas;

105.2. želdinių (sumedėjusių ir žolinių augalų):

105.2.1. sausuolių, vėjavartų, vėjalaužų, sniegolaužų pašalinimas, kai šalinamos augalų požeminės dalys;

105.2.2. sanitariniai kirtimai – nuvirtusių ir virstančių medžių bei krūmų pašalinimas, mechanškai ir biologiškai pažeistų medžių kirtimas;

105.2.3. žolinės dangos pagerinimas – esamos velėnos defektų taisymas (negyvybingų ir pažeistų plotų išpjovimas, raukšlių ištiesinimas, plyšių užtaisymas, prikalkimas kuoliukais), eroduojančių plotų velėnavimas, papildomas įsėjimas žolių mišiniais);

105.2.4. žolinės dangos augimo sąlygų sudarymas – brandžių medžių genėjimas ir atrankinis ugdomasis retinimas, vandens režimą reguliuojančių priemonių įrengimas, dirvožemio sluoksnio papildymas, tręšimas, augalų kenkėjų naikinimas;

105.2.5. apželdintų plotų sanitarinės būklės gerinimas;

105.3. vandens telkinių:

105.3.1. eroduojančių krantų stiprinimas natūraliomis medžiagomis – grindimas akmenimis, užpylimas gargždu, žvyru, velėnavimas, atraminių tvorelių ir bunų įrengimas;

105.3.2. dugno, vagos ir krantų valymas nuo dumblo, šiukšlių ir vandens augalų;

105.3.3. krantų ir pakrančių sanitarinės būklės gerinimas.

106. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti PTR „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“ bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.

107. Pagal autentiškumo požymių išsaugojimo pobūdį skiriami šie konservavimo būdai:

107.1. reikalingų fizinių savybių (stiprumo, standumo, pastovumo, atsparumo drėgmei, biologiniam ir cheminiam užterštumui ir pan.) suteikimas autentiškai medžiagai, naudojant vidines ir išorines priemones. Šiuo būdu konservuojamos didelės apimties vientisi archeologinio paveldo objektai ir jų atskiros dalys bei archeologiniai radiniai;

107.2. autentiškos medžiagos izoliavimas (apgaubimas, uždengimas ir pan.) nuo ardančių faktorių poveikio išorinėms matomoms priemonėmis. Šiuo būdu konservuojami nedidelės apimties archeologinio paveldo objektai ir jų liekanos, kurios suformuotos iš nestiprių, neatsparių ir neilgaamžių medžiagų.

X SKYRIUS

ARCHEOLOGINIO PAVELDO OBJEKTŲ RESTAURAVIMAS

108. Archeologinio paveldo restauravimo tikslas – grąžinti archeologinio paveldo objektų fizines-technines savybes, apsaugoti išlikusias archeologinio paveldo objektų autentiškas dalis ar elementus, atkurti atskirus neišlikusius elementus ar dalis, išsaugoti, atskleisti išryškinti archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes.

109. Archeologinio paveldo objekto autentiškos dalys ir elementai – tai archeologinio paveldo objekto išlikusios savybės, apimančios pirminę ar istoriškai susiklosčiusią objekto paskirtį, išraišką ir savitą fizinį pavidalą – formą, panaudotas medžiagas, konstrukcijas, suplanavimą, atlikimo technologiją, aplinką.

110. Restauravimo darbai atliekami archeologinio paveldo objektuose ir jų dalyse, kuriose išliko dauguma autentiškumo ir kiekybės požymių, sudarančių visumą, tačiau yra daug įvairaus aktyvumo laipsnio nevertingų intarpų, iškreipiančių ir žalojančių tokių vertybių visumos kultūrinę vertę.

111. Restauravimo darbų metu atidengiamos ištirtos archeologinio paveldo objektų autentiškos dalys ir elementai, nesukeliant grėsmės objekto stabilumui pašalinami iš esmės keičiantys autentiškumo ir kiekybės požymius nevertingi intarpai, pagal tyrimų duomenis tiksliai pakartojant atkuriamos ar iš naujo sukuriamos trūkstamos dalys, elementai ir jungtys,

suformuojama vieninga visuma, parodanti buvusią archeologinio paveldo objektų kultūrinę vertę bei sudaromos sąlygos archeologinio paveldo objektams eksploatuoti.

112. Restauravimo darbais išsaugomos archeologinio paveldo objektų raidos laikotarpių vertingos dalys ir elementai, jie eksponuojami, sudarant harmoningą visumą, atspindinčią tokių objektų istorinę raidą.

113. Restauravimo darbų metu archeologinio paveldo objektai sustiprinami, naudojant analogiškas autentiškoms medžiagas, o jeigu jų nepakanka – naudojant šiuolaikines technologijas, nekeičiant išlikusių medžiagų autentiškumo ir kiekybės požymių.

114. Restauravimo darbais keičiamas istoriškai susiklostęs ir išlikęs archeologinio paveldo objektų pavidalas, išryškinant jų vertingąsias savybes.

115. Restauravimo darbai turi būti atliekami:

115.1. kai konservavimo darbais negalima išryškinti ir atskleisti nevertingais tarpais ar kitaip užgožtų vertingųjų savybių;

115.2. kai yra išlikusių daug vertingų autentiškų dalių, elementų ir pakanka natūros, istorinių ar ikonografinių duomenų sužalotoms archeologinio paveldo objektų dalims ar elementams atkurti;

115.3. archeologinių tyrimų duomenys leidžia pagrįsti sužalotų ar sunykusių archeologinio paveldo objektų dalių ar elementų atkūrimą.

116. Visi restauravimo darbai turi būti atliekami remiantis fiksavimo, tyrimų ir natūros duomenimis arba skaičiuojamaisiais modeliais, kurie sudaromi pagal išlikusias tikslas žymes (pėdsakus) ir analogus (jeigu tokius modelius galima sudaryti).

117. Restauruoti negalima remiantis vien hipotezėmis, analogais ir netikslia ar nepakankama ikonografinė medžiaga (piešiniais, graviūromis ir pan.).

118. Pagal darbų apimtį skirstomos šios restauravimo rūšys:

118.1. fragmentiškas restauravimas – restauravimo specialiosios technologijos taikomos atskirose archeologinio paveldo objekto dalyse ir elementuose;

118.2. viso archeologinio paveldo objekto restauravimas – restauravimo specialiosios technologijos taikomos visame archeologinio paveldo objekte (teritorijoje).

119. Archeologinio paveldo objektų restauravimo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

119.1. žemės (paviršiaus, šlaitų, geologinės sandaros elementų):

119.1.1. žemės paviršiaus mechaninių pažeidimų, atsiradusių dėl vėlesnės žmonių veiklos ir trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą, šalinimas iki tyrimais nustatyto buvusio žemės paviršiaus lygio – griovių, kanalų, karjerų, duobių ir kitų kasinių užpylimas vietiniu gruntu, pylimų, kauburių ir kitų sampilų nukasimas;

119.1.2. žemės paviršiaus natūralių nelygumų, atsiradusių dėl vėlesnių gamtinių egzogeninių procesų ir trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą, sutvarkymas iki tyrimais nustatyto buvusio žemės paviršiaus lygio – griovų, raguvų, skrodų, įgriuvų ir kitokių įdubų užpylimas inžineriniais gruntais, natūralių kauburių nukasimas;

119.1.3. trukdančių suvokti archeologinio paveldo objektą nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų nugriovimas – nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų liekanų pašalinimas, kelių ir takų išardymas, disonuojančių dangų (asfalto, betono) išardymas ir pakeitimas artimomis autentiškoms medžiagomis, pašalintų nevertingų statinių, įrenginių ar kitų intarpų vietų išlyginimas;

119.1.4. vertingų žemės paviršiaus formų, akmenų konstrukcijų archeologiniai tyrimai ir atidengimas – viršutinių sluoksnių nukasimas;

119.1.5. pylimų, terasų, sampilų, akmenų konstrukcijų, griovių ir kitų vertingų žemės paviršiaus formų sunaikintų dalių ir fragmentų atkūrimas pagal išlikusias formas naudojant tokias pat medžiagas, gaminius ir konstruktyvinius sprendimus kaip išlikusiose dalyse;

119.1.6. inžineriniai geologiniai (geotechniniai) tyrimai;

119.2. želdinių (sumedėjusių ir žolinių augalų):

119.2.1. kraštovaizdžio formavimo kirtimai;

- 119.2.2. plyni medžių kirtimai, suformuojant žolinę dangą;
- 119.3. vandens telkinių:
 - 119.3.1. vandens masės pakeitimas – vandens išleidimas iš telkinių ir jų pripildymas iš naujo;
 - 119.3.2. vandens horizonto reguliavimas iki pirminio (autentiško) lygio – tuščių vandens telkinių užpildymas vandeniu, vandens lygio pakėlimas arba pažeminimas;
 - 119.3.3. vandens telkinių gilinimas, krantų kontūrų koregavimas iki tyrimais nustatytų pirminių (autentiškų) dydžių bei formų;
 - 119.3.4. vandens telkiniuose buvusių elementų atkūrimas – pusiasalių, salų, sąsmaukų, įlankų, protakų, vingių, kaskadų, krioklių, slenksčių, brastų formavimas iš natūralių arba tokių pačių kaip autentiškos medžiagų;
 - 119.3.5. autentiškos hidrotechnikos įrenginių trūkstamų dalių ar elementų atstatymas.
- 120. Archeologinio paveldo objektuose, vietovėse esančių statinių akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro remonto darbų specialiųjų technologijų, užtikrinančių autentiškumo išsaugojimą, reikalavimai nustatyti PTR „Akmens mūro ir natūralaus akmens, plytų mūro tvarkyba“ bei kituose normatyviniuose dokumentuose, reglamentuojančiuose tvarkybos darbus.
- 121. Tais atvejais, kai restauravimo metu atidengiami ankstesnieji elementai, pašalinant vėlesnius (tam turi pritarti Departamentas), turi būti laikomasi šių principų:
 - 121.1. atidengiamas elementas turi būti didesnės kultūrinės vertės negu pašalinamas;
 - 121.2. turi būti sudarytos sąlygos atidengiamą elementą išsaugoti.
- 122. Nevertingi intarpai gali būti paliekami:
 - 122.1. kai jie nulemia išlikusios autentiškos dalies tinkamą fizinę būklę;
 - 122.2. kai jie iš esmės nekeičia autentiškumo ir kiekybės požymių.
- 123. Restauravimo metu atkurti trūkstamus elementus ir jungtis galima tik šiais atvejais:
 - 123.1. kai trūksta pasikartojančių elementų. Šiais atvejais daromos tikslios kopijos pagal išlikusius autentiškus elementus;
 - 123.2. kai elementų išsaugoti techniškai nebeįmanoma. Šiais atvejais daromos tokių elementų tikslios kopijos;
 - 123.3. kai trūksta jungčių tarp išlikusių elementų dalių. Šiais atvejais daromi modeliai pagal išlikusias elementų dalis ir analogijas;
 - 123.4. kai yra išlikusios tikslios buvusių elementų žymės (pėdsakai). Šiais atvejais daromi modeliai pagal išlikusias žymes ir analogus.

XI SKYRIUS

ARCHEOLOGINIO PAVELDO OBJEKTŲ PRITAIKYMAS

- 124. Archeologinio paveldo pritaikymo tikslas – pertvarkyti archeologinio paveldo objektą ar jo sudedamąsias dalis naudoti, suderinant valdytojo ir visuomenės poreikius, minimaliai keičiant vertingąsias savybes ir sudarant galimybes atkurti būklę, buvusią iki šių pakeitimų.
- 125. Tais atvejais, kai konkrečių savininkų / valdytojų neturinčių piliakalnių (su senovės gyvenvietė ar be jos) ir kitų archeologijos objektų pritaikymui būtina atlikti reikalingus darbus, numatytus šio Reglamento 130 punkte, o taip pat neatidėliotinus saugojimo darbus, nurodytus Apsaugos techninių priemonių įrengimo ir neatidėliotinių saugojimo darbų sąrašo, patvirtinto kultūros ministro 2013 m. rugpjūčio 20 d. įsakymu Nr. IV-607 „Dėl apsaugos techninių priemonių įrengimo ir neatidėliotinių darbų sąrašo patvirtinimo“, 6.2 papunktyje, planuoti ir juos įgyvendinti savo lėšomis gali savivaldybės ir (ar) saugomų teritorijų direkcijos, savo veiksmus derindamos su Departamentu. Visais atvejais, kai nesuformuoti šių kultūros paveldo objektų žemės sklypai, veiksmų suderinimui

privaloma pateikti Departamentui valstybinės žemės patikėtinio ir (ar) valstybinio miško sklypo valdytojo sutikimą, išduotą savivaldybės administracijai ar saugomų teritorijų direkcijai, ir valstybinės žemės teritorijos (jos dalies) arba valstybinio miško sklypo (jo dalies), kur galioja toks sutikimas, planą, pasirašytą sutikimą davusio asmens.

126. Pritaikymo darbų metu archeologinio paveldo objektuose įrengiamos naujos funkcinės ir (ar) ekspozicinės priemonės, inžineriniai tinklai bei kiti infrastruktūros statiniai ar įrenginiai.

127. Pritaikymo darbais, minimaliai keičiant archeologinio paveldo objektų vertingąsias savybes, pertvarkomas istoriškai susiformavęs ir išlikęs tokių vertybių pavidalas, archeologinio paveldo objektą pritaikant nūdienos poreikiams.

128. Archeologinio paveldo pritaikymo pagrindinės specialiosios technologijos yra šios:

128.1. teritorijų (žemės paviršiaus, geoplastinių elementų, susisiekimo įrangos):

128.1.1. naujų kelių, takų, aikščių ir aikštelių įrengimas;

128.1.2. teritorijos funkcinės įrangos ir dekoratyvinių elementų (laiptų, suolų, šiukšlių dėžių, tualetų, lieptų, informuojančių ženklų ar standų, žaidimų aikštelių, dekoratyvinės dailės kūrinių) įrengimas;

128.1.3. inžinerinių statinių įrengimas (trasų kasimas, tinklų montavimas, kolektorių statyba, šulinių, kamerų, transformatorių pastochių ir kitokių inžinerinių statinių statyba);

128.1.4. naujų statinių statyba, kai tokia statyba susijusi su archeologinio paveldo objektui lankyti ir prižiūrėti susijusių funkcinų, ekspozicinių priemonių ir inžinerinių statinių įrengimu;

128.2. vandens telkinių:

128.2.1. esamų vandens telkinių dydžių ir kontūrų keitimas (tvenkinių ir kūdrų didinimas ar mažinimas, upių, upelių, kanalų ir griovų vagų trasų pakeitimas);

128.2.2. vandens lygio telkiniuose keitimas (pakėlimas, pažeminimas);

128.2.3. reglamentuotas naujų vandens telkinių įrengimas;

128.2.4. reglamentuota naujų hidrotechnikos įrenginių statyba.

128.2.5. apžvalgos vietų įrengimas:

128.2.5.1. objekto apžvalgos vietų šalia objekto įrengimas;

128.2.5.2. aplinkos apžvalgos nuo objekto vietų įrengimas.

129. Bet kokie pritaikymo darbai neturi:

129.1. visiškai sunaikinti archeologinio paveldo objekto vertingųjų savybių;

129.2. iš esmės pakeisti archeologinio paveldo objekto sudėties ir apimties.

130. Pagal atliekamų darbų pobūdį ir vertingųjų savybių išsaugojimo mastą skiriamos šios pritaikymo rūšys:

130.1. funkcinų ir ekspozicinių priemonių įrengimas – tai įvairūs nedidelės apimties darbai, nepažeidžiantys archeologinio paveldo objekto autentiškumo ir kiekybės požymių. Jų metu esamame archeologinio paveldo objekte įrengiami teritorijos funkciniai elementai, sumontuojama ar išdėstoma vidaus infrastruktūros įranga, sumontuojamos arba įrengiamos ekspozicinės priemonės;

130.2. inžinerinių tinklų įrengimas, prieš tai numatomose šių darbų vietose atlikus archeologinius tyrimus;

130.3. reglamentuota nauja statyba. Šių darbų metu archeologinio paveldo objekto teritorijoje pastatomas naujas statinys (pastatas, priestatas, kelias ir kt.) arba įrengiamas kitoks elementas (geoplastinis, biokonstrukcinis elementas, vandens telkinys ir kt.), kurio vieta, apimtis, sudėtis, medžiagos ir gaminiai bei forma yra reglamentuotos statybos darbų projekte.

131. Pritaikant archeologinio paveldo objektą privaloma:

131.1. įrengti funkcinės ir ekspozicinės priemonės, inžinerinius tinklus ar kitą infrastruktūros įrangą, jeigu tai funkciškai ir techniškai įmanoma;

131.2. kiek įmanoma labiau sumažinti neigiamą fizinį ir vizualinį poveikį vertingoms autentiškoms dalims ir elementams;

131.3. prieš vykdant darbus atlikti galinčių būti pažeistomis vertingų autentiškų dalių ir elementų archeologinius tyrimus.

132. Visais atvejais, kai numatoma atlikti pritaikymo darbus, privaloma atlikti viso pritaikymo darbų ploto archeologinius tyrimus.

133. Remiantis tyrimų duomenimis Departamentas gali nuspręsti apriboti ar uždrausti pritaikymo darbus, kurie pačiame archeologinio paveldo objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje galėtų iš esmės pažeisti vertingąsias savybes, pareikalauti atlikti išlikusių vertingųjų savybių tyrimo, konservavimo, restauravimo ir kitus tvarkybos darbus arba vykdyti pritaikymo darbus kitoje archeologinio paveldo objekto, jo teritorijos ar apsaugos zonos vietoje.

134. Atliekant pritaikymo darbus nevertinguose tarpuose, būtina taikyti tokias naujas medžiagas ir formas, kurios derėtų su autentiškomis dalimis, elementais bei formomis ir kartu skirtųsi nuo jų.

135. Nevertingų tarpų kapitalinio remonto, rekonstravimo ir reglamentuotos naujos statybos darbai gali būti atliekami tuose archeologinio paveldo objektuose ir jų dalyse, kuriose išlikę tik autentiškumo ir kiekybės požymių fragmentai, kurių neįmanoma konservuoti ir restauruoti.

XII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

136. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio Reglamento reikalavimus, atsako Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka.

Pakeitimai:

1.
Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Įsakymas
Nr. [IV-451](#), 2018-05-29, paskelbta TAR 2018-05-29, i. k. 2018-08572
Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymo Nr. IV-538 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“ patvirtinimo“ pakeitimo
2.
Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Įsakymas
Nr. [IV-46](#), 2022-01-18, paskelbta TAR 2022-01-18, i. k. 2022-00691
Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymo Nr. IV-538 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“ patvirtinimo“ pakeitimo
3.
Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Įsakymas
Nr. [IV-783](#), 2022-09-28, paskelbta TAR 2022-09-28, i. k. 2022-19580
Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymo Nr. IV-538 „Dėl Paveldo tvarkybos reglamento ptr 2.13.01:2022 „Archeologinio kultūros paveldo tvarkyba“ patvirtinimo“ pakeitimo